

**Universitatea „Babeş-Bolyai”
Cluj-Napoca
Facultatea de Ştiinţe Economice şi Gestiunea Afacerilor
Catedra de Statistică – Previziuni – Matematică**

**TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT**

**Modele de dezvoltare regională în
Uniunea Europeană şi România**

Coordonator ştiinţific
Prof. Univ.Dr. Vincze Mária

Doctorand
Borbély László

2011

Cuprinsul rezumatului tezei de doctorat

1.	Structura tezei de doctorat	3
2.	Motivația și importanța cercetării științifice	5
3.	Metodologia cercetării	9
4.	Sinteza capitolelor cuprinse în teza de doctorat	12
5.	Concluzii și propuneri	34
6.	Limitele și perspectivele cercetării	39
7.	Referințe bibliografice selective	42

Cuvinte cheie: agregarea spațial teritorială, analiza influenței factorilor, analiza multicriterială, analiza regională; capacitatea de absorbție a fondurilor europene; coeficient de importanță; coeziune economică; coeziune socială; coeziune teritorială; concept de regiune; conectivitate; convergență; degrowth; delocalizare; dezechilibre regionale; disparități regionale; distribuția ariilor urbane; indicele dezvoltării comunei, indicele policentric regional; localizare, medie regională; modele de regresie, nota agregată regională; poli de creștere; policentricitate.

1. Structura tezei de doctorat

INTRODUCERE

MOTIVAȚIA ȘI IMPORTANȚA LUCRĂRII

Capitolul 1. STADIUL CUNOAȘTERII - PRINCIPALELE TEORII ȘI MODELE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ. DEZVOLTAREA POLICENTRICĂ

- 1.1. Conceptul de dezvoltare și de dezvoltarea economică
- 1.2. Unități de agregare teritorială, problematică și conceptualizare la nivel european a dezvoltării
 - 1.2.1. Conceptul de regiune
 - 1.2.2. Disparități teritoriale
 - 1.2.3. Dezvoltarea regională în context european
- 1.3. Paradigma dezvoltării policentrice în dezvoltarea economică regională
 - 1.3.1. Dilema convergență națională-convergență regională și raportul acestora cu disparitățile regionale, în context european
 - 1.3.2. Conceptul de dezvoltare policentrică în accepțiune europeană
 - 1.3.3. Polii de creștere – sisteme de creștere economică
- 1.4. Rezultate ale gestiunii dezechilibrelor teritoriale la nivel regional în contextul politicilor Comunitare de integrare și globalizare
 - 1.4.1. Instrumente folosite pentru identificarea dezechilibrelor teritoriale la nivel regional
 - 1.4.2. Rezultate ale gestiunii dezechilibrelor teritoriale la nivel regional în cadrul unor state membre ale Uniunii Europene
 - 1.4.3. Factori critici apăruiți în conceperea poliilor de creștere
 - 1.4.4. Aspecte neglijate de către decidenți în configurarea spațială a poliilor de creștere

Capitolul 2. CONCEPTE TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND POLICENTRICITATEA REȚELEI URBALE DIN ROMÂNIA

- 2.1. Prezentare generală
- 2.2. Concepte de dezvoltare regională în contextul Noilor State Membre ale Uniunii Europene
- 2.3. Noile concepte care descriu scara spațială a dezvoltării din România

Capitolul 3. DISTRIBUȚIA ARIILOR URBALE ȘI RURALE DIN ROMÂNIA

- 3.1. Distribuția ariilor urbane din România. Policentricitatea sistemelor urbane
 - 3.1.1. Orașele cu o populație de sub 20.000 locuitori
 - 3.1.2. Orașele cu o populație cuprinsă între 20.000-50.000 de locuitori
 - 3.1.3. Orașele cu o populație cuprinsă între 50.000-250.000 de locuitori
 - 3.1.4. Orașele cu o populație de peste 250.000 de locuitori
- 3.2. Distribuția ariilor rurale din România
 - 3.2.1. Distribuția regională a numărului de sate după starea lor socio-economică
 - 3.2.2. Distribuția regională a populației rurale și starea economico-socială a acesteia
 - 3.2.3. Distribuția regională a numărului de locuitori ce revin pe un sat, în funcție de starea socio-economică a satelor

Capitolul 4. AGREGAREA SPAȚIALĂ A ORAȘELOR ȘI A LOCALITĂȚILOR RURALE. INDICELE POLICENTRIC REGIONAL GENERAL.

- 4.1. Determinarea indicatorilor de caracterizare ai nivelului agregării spațiale a orașelor la nivel regional
 - 4.1.1. Indicatori sintetici ai împrăștierii

- 4.1.2. Conectivitatea
- 4.1.3. Determinarea indicatorului de caracterizare a nivelului agregării spațial-regionale a orașelor - Indicele Policentric Regional pentru Arealele Urbane
- 4.2. Determinarea indicatorului de caracterizare a nivelului agregării regionale a spațiului rural
- 4.3. Determinarea indicatorului de caracterizare a nivelului agregării regionale a arealelor urbane și rurale

Capitolul 5. CARACTERIZAREA CANTITATIVĂ A DEZVOLTĂRII AREALELOR URBANE ȘI RURALE, LA NIVEL REGIONAL, ÎN ROMÂNIA

- 5.1. Determinarea nivelului agregării spațial-regionale după mărimea orașelor
 - 5.1.1. Agregarea spațial teritorială în Regiunea Nord –Vest
 - 5.1.2. Agregarea spațial teritorială în Regiunea Centru
 - 5.1.3. Agregarea spațial teritorială în Regiunea Nord- Est
 - 5.1.4. Agregarea spațial teritorială în Regiunea Sud – Est
 - 5.1.5. Agregarea spațial teritorială în Regiunea București – Ilfov
 - 5.1.6. Agregarea spațial teritorială în Regiunea Sud Muntenia
 - 5.1.7. Agregarea spațial teritorială în Regiunea Sud-Vest
 - 5.1.8. Agregarea spațial teritorială în Regiunea Vest
- 5.2. Indicele Policentric Regional, expresie a nivelului de dezvoltare a rețelelor urbane
 - 5.2.1. Indicele Policentric Regional pentru Arealele Urbane cu până la 10.000 de locuitori
 - 5.2.2. Indicele Policentric Regional pentru Arealele Urbane cu 10.000-20.000 de locuitori
 - 5.2.3. Indicele Policentric Regional pentru Arealele Urbane cu 20.000-50.000 de locuitori
 - 5.2.4. Indicele Policentric Regional pentru Arealele Urbane cu 50.000-250.000 de locuitori
 - 5.2.5. Indicele Policentric Regional pentru Arealele Urbane mici și mijlocii ce pot fi incluse în politicile de dezvoltare policentrică locală
- 5.3. Indicele policentric regional al spațiului rural
 - 5.3.1. Nivelul agregării regionale în cazul diferitelor categorii de sate cu niveluri de dezvoltare diferite
 - 5.3.2. Indicele Policentric Regional pentru Arealele Rurale
- 5.4. Indicele Policentric Regional General, expresie a nivelului de dezvoltare a arealelor urbane și rurale

Capitolul 6. CONCLUZII ȘI PROPUNERI

- 6.1. Concluzii
- 6.2. Propuneri pentru viitor

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

ANEXA

Lista tabelor

Lista graficelor

Lista casetelor

Lista figurilor

2. Motivația și importanța cercetării științifice

În concepția decidenților sistemul spațial al dezvoltării policentrice europene reprezentat de orașe are rol de asigurare a unor “... *punți de servicii, inclusiv de cunoștințe ... pentru populație și pentru diferitele domenii de activitate, inclusiv pentru arealele rurale...*”(ESPON 2013, 2007).

Dezvoltarea policentrică reprezintă modalitatea prin care politicile regionale combină aspectele legate de competitivitate și coeziune, care, la rândul ei, este, în general, echivalentă cu absența disparităților regionale. Prin politica de coeziune se urmărește generalizarea creșterii economice și a prosperității în întreaga Uniune, reducerea disparităților economice, sociale și teritoriale.

Analiza posibilității de a crea la nivel regional noi poli de creștere mici și mijlocii implică și utilizarea unor metodologii standard, specifice dezvoltării teritoriale, pentru identificare, analiză și proiectare, dat fiind multitudinea de abordări existente.

Instrumentul de evaluare pe care îl propunem - respectiv Indicele Policentric Regional General împreună cu componentele sale Indicele Policentric Regional pentru Areale Urbane și Indicele Policentric Regional pentru Areale Rurale - s-a bazat pe punctele de vedere din literatura de specialitate și pe date statistice prelucrate în mod complex, cu mențiunea că s-a realizat o abordare originală, îndemnând totodată, la reflexie și continuarea cercetării. .

În România politica de dezvoltare regională a apărut ca o necesitate, pe de o parte, pentru a corecta decalajele regionale existente și, pe de altă parte, pentru a se putea prelua și aplica legislația comunitară în domeniu, precum și pentru a se putea accede la finanțările Comunitare din Fonduri Structurale. În acest context, obiectivele politicii de dezvoltare regională urmăresc:

- Reducerea disparităților regionale prin susținerea zonelor rămase în urmă și prin monitorizarea prevenirii apariției unor noi dezechilibre regionale;
- Integrarea, la nivel regional, a politicilor sectoriale în vederea susținerii dezvoltării economice și sociale durabile la nivel local;
- Stimularea cooperării la nivel inter-regional, național și internațional și, în special, susținerea cooperării transfrontaliere în euro-regiunile din care România este parte.

În scopul sprijinirii decidenților în acțiunile lor de proiectare a unor strategii de dezvoltare economică regională - bazate pe conceptul polilor de creștere – am apreciat că prezintă interes și prezentarea succintă a unor puncte de vedere a ceea ce în literatura de specialitate se numesc „factori critici”.

Prin lucrarea „*Modele de dezvoltare regională în Uniunea Europeană și România*” ne propunem (i) *adaptarea la condițiile României a cunoștințelor privind modelele de dezvoltare regională din*

UE, dar și (ii) *crearea unui instrument de planificare strategică pe care l-am denumit Indicele Policentric Regional General*.

Precizăm că procesul de *proiectare a Indicelui Policentric Regional General* a avut în vedere specificul țării noastre și anume: numărul mare de orașe de mici dimensiuni existente și care, la nivel local, vor trebui să se dinamizeze și să devină, în viitor, adevărații „generatori” de dezvoltare; dimensiunile semnificative ale spațiului rural din România, pe de o parte, și, pe de altă parte, faptul că politicile de dezvoltare spațială europene tratează în mod separat localitățile rurale și acestea nu sunt puse în conexiune directă cu spațiile urbane învecinate. De asemenea, subiectul abordat este pe cât de important pe atât de actual, mai ales pentru practica economică din România și pentru activitatea de cercetare economică, învățământ superior și, de ce nu, pentru decidenții politici, care vor avea la dispoziție un nou instrument ce va putea fi folosit în analize regionale, precum și în planificarea strategică pe termen mediu și lung. Indicele Policentric Regional General, este o expresie a nivelului de dezvoltare a arealelor urbane și rurale și va mai putea fi folosit în fundamentarea priorității alocării resurselor financiare. Mai trebuie precizat că modul în care a fost proiectat Indicele Policentric Regional General reprezintă o contribuție originală, dar necesită, în continuare, testări succesive și extinderea bazei de date utilizate, respectiv a numărului de indicatori statistici primari.

Având în vedere aceste considerente lucrarea „Modele de dezvoltare regională în Uniunea Europeană și România” a implicat următorii pași:

- Cercetarea principalelor teorii și modele de dezvoltare regională, precum și a celor de dezvoltare policentrică, știut fiind că despre aceste subiecte s-a vorbit și s-a scris mult în ultimele trei-patru decenii la nivel mondial. În acest context, ne-am propus să contribuim la clarificarea acestui fenomen în plină desfășurare.
- Construirea unui instrument pentru analiza teritorială, din punct de vedere al populației și, respectiv a numărului de entități de referință – număr de orașe și de sate - existente pe regiuni de dezvoltare, și structurate pe diferite criterii (mărime, stare socio-economică, situație teritorială, etc.), care să permită: (i) modificarea sistemului urban național, în vederea redirecționării fluxurilor migratorii dinspre metropolele consolidate și poliile de creștere planificate spre poli de dezvoltare de dimensiuni mai mici; (ii) reducerea decalajelor interne de dezvoltare ale regiunilor - prin antrenarea în circuitul socio-economic a resurselor locale, a includerii acestora în dinamica generale ale teritoriului (dinamica demografică, rețeaua de așezări, mediul economic, starea sistemului de transport...); (iii) crearea unui cadru spațial pentru încurajarea relocării industriale; (iv) diminuarea subiectivismului deciziilor locale de dezvoltare;

- Fundamentarea recomandărilor pentru proiectarea unor structuri urbane (altele decât polii de creștere economică și polii de dezvoltare legalizați până în prezent) capabile să preia funcții socio-economice cu semnificație locală, folosind noi argumente.

Precizăm că pentru proiectarea Indicelui Policentric Regional General s-a ținut seama de: numărul de entități de referință – orașe și sate - structurate pe categorii de mărime, pe regiuni de dezvoltare, pe categorii de stare economico-socială (în cazul spațiului rural); de asemenea, s-au folosit, alături de prelucrări statistice specifice, și aplicații ale analizei multicriteriale pentru determinarea unor agregate, care contribuie la susținerea procesului de luare a deciziei pentru dezvoltarea, la nivel local, a unor sisteme urbane policentrice echilibrate.

În România managementul dezvoltării regionale prin policentricitate reprezintă, în opinia noastră, o tematică complexă, ce poate fi amplasată în centrul preocupărilor de dezvoltare teritorială integrată ale administrațiilor publice centrale, regionale și locale în virtutea rolului pe care acestea îl au în gestionarea și diminuarea dezechilibrelor teritoriale la nivel regional, în asigurarea creșterii economice durabile pe termen mediu și lung. Rolul și implicațiile dezvoltării regionale în cadrul sistemului de politici teritoriale vor putea fi puse în evidență mai pregnant prin materializarea obiectivelor politicii de dezvoltare regională a României, care acoperă o gamă largă de probleme, dintre care menționăm:

- Diminuarea dezechilibrelor teritoriale printr-o dezvoltare echilibrată și preîntâmpinarea producerii de noi dezechilibre;
- Îmbunătățirea competitivității și realizarea unei creșteri economice permanente, prin promovarea unei dezvoltări spațiale armonioase a rețelei de localități, prin creșterea capacității (din punct de vedere financiar, instituțional, decizional) actualelor regiuni pentru susținerea propriului proces de dezvoltare;
- Stimularea inițiativelor locale pentru valorificarea resurselor existente;
- Stimularea cooperării inter-regionale interne și internaționale, a celei transfrontaliere, inclusiv a euroregiunilor pentru dezvoltarea economică teritorială și instituțională, pentru accesarea de proiecte comune, în conformitate cu acordurile europene și internaționale la care România este parte;
- Susținerea administrațiilor publice locale în atragerea de resurse financiare pentru dezvoltare (din Fondurile Structurale), în condițiile în care investițiile publice directe sunt limitate și decizia de alocare spațială a fondurilor publice naționale și Comunitare își

sporește rolul în elaborarea și implementarea strategiilor de dezvoltare teritorială, pe termen mediu și lung.

Demersul științific asumat de evaluare și identificare a posibilităților de dezvoltare regională policentrică se focalizează pe cazul celor opt regiuni de dezvoltare din România pornind de la: determinarea indicatorilor de caracterizare ai nivelului agregării spațiale a orașelor la nivel regional (indicatori sintetici ai împrăștierii; conectivitatea; determinarea indicatorului de caracterizare a nivelului agregării regionale a orașelor cu până la 10.000 de locuitori, cu 10.000-20.000 de locuitori, cu 20.000-50.000 de locuitori și cu 50.000-250.000 de locuitori); determinarea indicatorului de caracterizare a nivelului agregării regionale a spațiului rural după starea economico-socială a satelor.

3. Metodologia cercetării

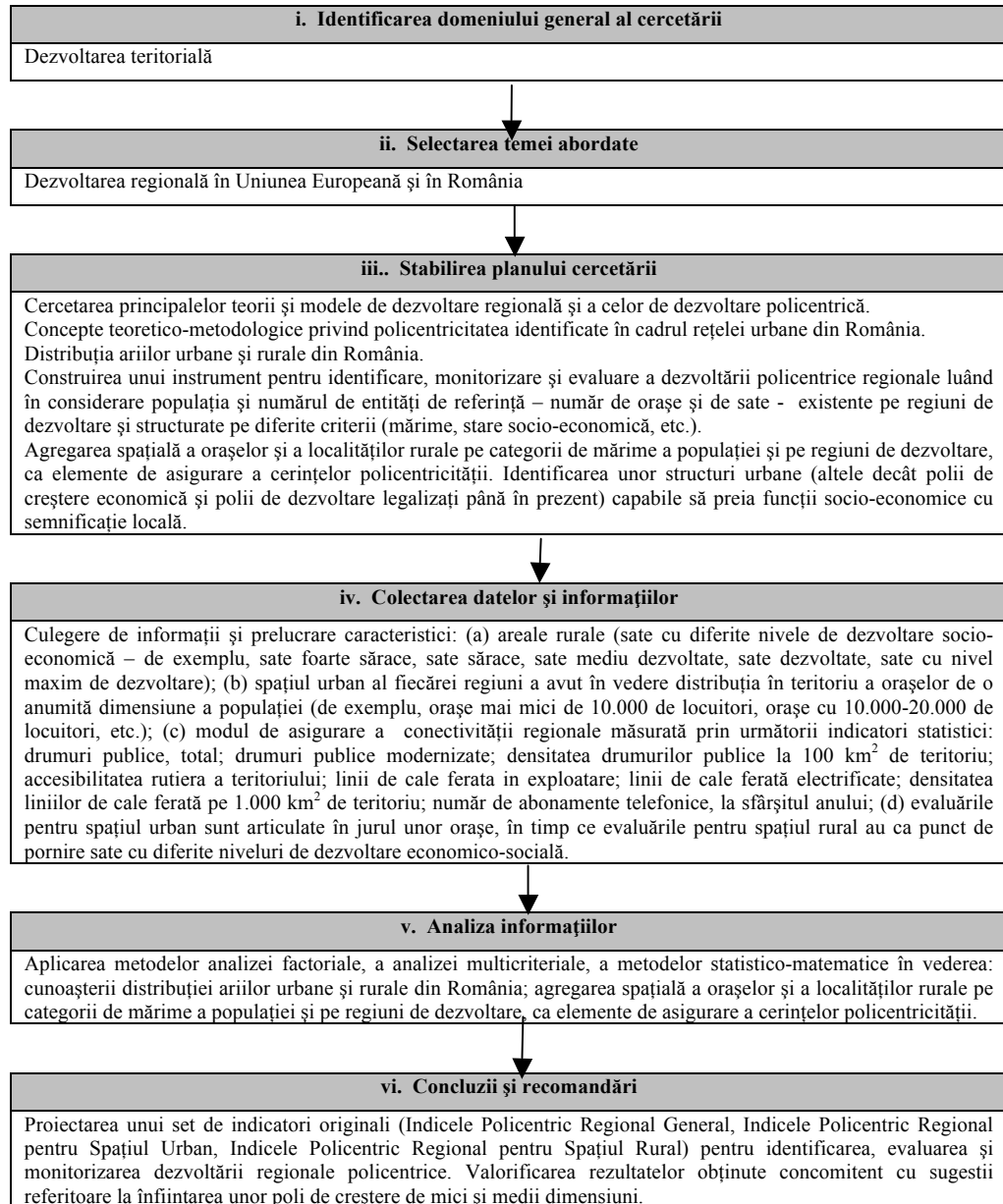
Prin demersul realizat s-a proiectat un instrument pentru promovarea unui sistem urban echilibrat și policentric, precum și pentru apariția unei noi relații oraș-sat în vederea asigurării unei accesibilități echilibrate la infrastructuri și la cunoaștere, precum și pentru dezvoltarea durabilă, gestiunea prudentă și protejarea patrimoniului natural și cultural.

Aria cercetării se referă la dezvoltarea regională în Uniunea Europeană și România, respectiv analiza politicilor din domeniu și modalitățile de evaluare și de alocare a resurselor financiare pentru asigurarea dezvoltării teritoriale. Din acest motiv demersul științific al lucrării „Modele de dezvoltare regională în Uniunea Europeană și România” a implicat parcurgerea a două mari etape:

- (i) Cunoașterea punctelor de vedere din literatura de specialitate privind conceptele legate de dezvoltare și de dezvoltarea economică, de problematica și conceptualizarea la nivel european a dezvoltării, a disparităților teritoriale în accepțiune europeană; cunoașterea situației dezvoltării regionale și a dezvoltării policentrice; prezentarea unor experiențe ale gestiunii dezechilibrelor teritoriale la nivel regional; prezentarea unora dintre problemele decidenților europeni vis-à-vis de dilema convergență națională convergență regională, precum și raportul acestora cu disparitățile regionale; cunoașterea punctelor de vedere din literatura de specialitate privind conceptele legate de polii de creștere – sisteme de creștere economică; cunoașterea tipurilor de instrumente folosite pentru măsurarea dezechilibrelor teritoriale la nivel regional;
- (ii) Proiectarea instrumentului propriu-zis pentru determinarea capacității de dezvoltare policentrică a sistemului urban și rural; în acest context am construit *Indicele Policentric Regional General*. În actuala formă acesta permite identificarea unor areale dinamice cu capacitate de integrare economică la nivel local și care au drept caracteristici: (a) includ areale urbane interconectate cu areale rurale (sate cu diferite nivele de dezvoltare socio-economică); (b) spațiul urban al fiecărei regiuni a avut în vedere distribuția în teritoriu a orașelor de o anumită dimensiune a populației (de exemplu, orașe mai mici de 10.000 de locuitori, orașe cu 10.000-20.000 de locuitori, etc.); (c) au asigurat un nivel minim de conectivitate regională măsurată prin următorii indicatori statistici: drumuri publice, total; drumuri publice modernizate; densitatea drumurilor publice la 100 km² de teritoriu; accesibilitatea rutiera a teritoriului; linii de cale ferată în exploatare; linii de cale ferată electrificate; densitatea liniilor de cale ferată pe 1.000 km² de teritoriu; număr de abonamente telefonice, la sfârșitul anului; (d) evaluările pentru spațiul urban sunt

articulate în jurul unor orașe, diferite ca mărime în timp ce evaluările pentru spațiul rural au ca punct de pornire sate cu diferite niveluri de dezvoltare economico-socială, exemplu sate foarte sărace, sate sărace, sate mediu dezvoltate, sate dezvoltate, sate cu nivel maxim de dezvoltare.

Sintetizând *etapele parcurse* în elaborarea lucrării au fost următoarele:

Contribuția proprie – în cadrul acestei lucrări se realizează, pe de o parte, dezvoltarea unor modele statistice pentru determinarea în ce măsură nivelurile variabilei „x” (de ex. numărul de localități urbane, populația, etc.) înregistrate pentru fiecare dintre entitățile unui ansamblu

constituit (de ex. regiunile unei țări, etc.) se distanțează de la nivelul de referință (de ex. media regională pentru diferite grupe de mărime a orașelor și/sau un ansamblu de regiuni ale unei țări, etc.). Pe de altă parte s-au realizat analize multicriteriale având în vedere faptul că rezultatul sintetic al acestora respectiv Nota Agregată, este un indicator, care, la rândul său, nu numai că include aspecte cantitative și calitative ale proceselor și fenomenelor analizate ci permite și comparații între entitățile analizate, respectiv între regiunile de dezvoltare. Această tehnică s-a folosit în determinarea (i) nivelului de agregare regională a sistemului reprezentat de infrastructură, denumit generic, în literatura de specialitate, conectivitate¹ și pentru (ii) determinarea disparităților de dezvoltare regională a satelor². De asemenea, s-a folosit tehnica analizei factorilor pentru determinarea dezechilibrelor numerice ale populației rurale, respectiv ale numărului de sate pe categorii socio-economice ale satelor din fiecare regiune, comparativ cu media regională.

În ceea ce privește instrumentul propus pentru identificarea, evaluarea și monitorizarea dezvoltării teritoriale policentrice locale – cei trei indicatori propuși (Indicele Policentric Regional pentru Spațiul Urban, Indicele Policentric Regional pentru Spațiul Rural, Indicele Policentric Regional General,) - acesta combină rezultatele tehnicilor de analiză anterioară realizând o îmbinare între aspectele de ordin cantitativ și cele de ordin calitativ. Pentru mai buna gestiune a dezvoltării regionale se propune înființarea unor poli de creștere de dimensiuni mici și mijlocii având în vedere specificul României (multe orașe de importanță locală cu o populație de până în 20.000 de locuitori, aproape jumătate din populația țării este la sate, vidul urban ce s-a creat prin legalizarea susținerii numai a unor mari structuri urbane – 8 poli de creștere și 13 poli de dezvoltare), dar și necesitatea unei mai bune și realiste decizii de dezvoltare locală, de reducere a dezechilibrelor, de stimulare a creșterii economice.

¹ Conectivitatea este definită ca fiind cerința ca într-un sistem policentric orașele să dispună de o relativ bună accesibilitate ce este definită prin diferite tipuri de indicatori. Având în vedere tipurile de date disponibile conectivitatea regională a fost caracterizată prin următoarele categorii de indicatori statistici: drumuri publice, total; drumuri publice modernizate; densitatea drumurilor publice pe 100 km²; accesibilitatea rutiera a teritoriului; linii de cale ferată în exploatare; linii de cale ferată electrificate; densitatea liniilor de cale ferată pe 1000 km² teritoriu; abonamente telefonice, etc.

² Pentru necesitățile lucrării de față s-a folosit baza de date cu nivelurile aferente IDC. Astfel, s-a luat în considerare, în funcție de nivelul Indicelui Dezvoltării Comunei (IDC) realizat de Dumitru SANDU împreună cu specialiști din Institutul Național de Statistică (2009). IDC măsoară gradul de dezvoltare pentru fiecare dintre sate în funcție de un set de 10 indicatori ce au fost grupați, după cum urmează: infrastructura de locuire; resursele financiare locale; starea de sănătate a populației pe vârstă; bunurile în gospodăriile populației (numărul de autoturisme la 1.000 de locuitori). În funcție de IDC și pentru a răspunde necesităților lucrării populația rurală a fost structurată după starea economico-socială a satelor în care aceasta locuiește.

4. Sinteza capitolelor cuprinse în teza de doctorat

Cap. 1. Stadiul cunoașterii - Principalele teorii și modele de dezvoltare regională. Dezvoltarea policentrică

Politica regională (sau politica de coeziune) a Uniunii Europene are ca scop general promovarea prosperității economice și a coeziunii sociale în toate 27 de state membre și în cele 271 de regiuni NUTS2. În exercițiul financiar actual (2007-2013), bugetul pentru politici regionale însumează 347 miliarde € pe o perioadă de șapte ani, care este mai mult de o treime din bugetul general al UE din această perioadă. Cheltuielile din domeniul politicilor regionale sunt canalizate prin intermediul a trei fonduri - adesea numite "fonduri structurale". Acestea sunt Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul Social European (FSE) și Fondul de coeziune.

Referindu-ne la aspectele dezvoltării economice regionale în paradigma dezvoltării policentrice în lucrare au fost incluse puncte de vedere ale unor experți privind: dilema convergență națională - convergență regională și raportul acestora cu disparitățile regionale, în context european; conceptul de dezvoltare policentrică în accepțiune europeană; poli de creștere, ca sisteme de creștere economică durabilă și de dezvoltare a unor rețele policentrice locale pentru asigurarea unui nou echilibru urban-rural, pentru reducerea dezechilibrelor teritoriale la nivel regional. Tot în acest capitol au fost prezentate:

(i) Unele dintre instrumentele folosite de analiști pentru identificarea dezechilibrelor teritoriale la nivel regional (Curba lui Kuznets; Modelul lui Lucas, versiunea din anul 2000; etc.). Conform studiilor Comisiei Europene disparitățile regionale, cel puțin în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, au crescut începând cu anii 70 (Allen K., 1987). Pentru măsurarea specializării regionale și a concentrării industriale, în baza datelor statistice existente, s-au folosit următorii indicatori: Indicele Specializării sau Indicele Disimilarității (sau Indicele „Krugmann”); Indicele Specializării Herfindhal; Indicele Absolut Theil; Indicele Relativ Theil; Indicele Topografic Theil.

(ii) Modul de tratare a relației convergență națională – convergență regională în cadrul procesului de reducere a disparităților de către noile State Membre ale UE arată că în primele faze ale acestui proces, faze caracterizate printr-o creștere economică importantă, este caracterizată în mod frecvent, de o creștere a disparităților regionale (exprimate prin venitul ce revine pe un locuitor). Acest fapt este explicabil datorită apariției în mod natural a câtorva poli de creștere situați în capitalele respectivelor state, precum și în marile aglomerări urbane. Cu toate că, odată cu dezvoltarea economică, convergența regională poate să devină o dimensiune mai importantă, trebuie menționat că primele faze ale procesului de reducere a disparităților sunt, în general,

caracterizate de un potențial arbitraj între convergența națională și cea regională (Williamson, J.; 1965).

(iii) Unele rezultate ale gestiunii dezechilibrelor teritoriale la nivel regional în cadrul a 11 State Membre ale UE (Italia, Irlanda, Spania, Portugalia, Franța, Austria, Germania, Polonia, Ungaria, România, Bulgaria) întăresc ideea că nu există un model de dezvoltare comun. Statele din ultimul val de aderare, adică cele din Europa Centrală și de Est au avut o serie de evoluții aproximativ identice pentru anumite componente ale dezvoltării regionale (cum au fost de exemplu, gradul de specializare și cel de aglomerare). Se constată, de asemenea, că inegalitățile au crescut datorită diferențelor de performanță ale unor poli naturali de creștere (zone metropolitane) comparativ cu zonele de frontieră. Pe de altă parte, este evident că tipul, obiectivul și modalitățile de dezvoltare economică, practicate înainte de anii 90 au condus, pe termen lung, la „preșetarea” unei anumite dinamici a dezvoltării regionale și care a fost relativ comună pentru UE-15.

(iv) Factorii critici menționați în literatura de specialitate, ca afectând procesul de concepere și funcționare a polilor de creștere se referă la gama variată de actori economici participanți - de la întreprinderi mici, mijlocii până la întreprinderi mari; sistemul de planificare a polilor de creștere, mărimea și nivelul ierarhic al acestora; costurile cât și beneficiile polilor de creștere, care nu se modifică direct proporțional cu dimensiunile acestora, etc.;

(v) Unele aspecte neglijate de decidenți în configurarea spațială a polilor de creștere, cum ar fi, de exemplu:

- O atenție insuficientă acordată activității economice menite să susțină entitățile componente ale unui pol de creștere; de exemplu, deși există deja un cadru detaliat de analiză a activității economice atât pentru industriile individuale (Klassen, L. H.; 1967) cât și pentru industriile complexe (Isard, W., Schooler, E. W. & Vietorisz, T.; 1959), totuși nu este dezvoltată o anumită tehnică de „selectivitate sectorială”, iar metodele de planificare a polilor de creștere nu încurajează, în mod special, nici o activitate economică.
- Încurajarea relocării industriale din locațiile existente în altele noi nu acordă o suficientă atenție ocupării forței de muncă; o astfel de abordare atrage după sine numeroase probleme, cum sunt: identificarea industriilor ce trebuie promovate în regiunile defavorizate; evaluarea necesarului de infrastructură pentru industriile specifice; găsirea formei adecvate de asistență financiară aplicabilă, etc.;
- Fenomenul de „spill-over” apărut în anii 70 în marile regiuni metropolitane nu a putut însă împiedica declinul activității manufacturiere inter-regionale, etc.

Cap.2. Concepte teoretico-metodologice privind policentricitatea

Din analizele referitoare la diferite modele de dezvoltare pentru Statele Membre din așa-zis-ul „nucleu dur” al Comunității, respectiv UE-15³ (Davies&Hallet; 2002) - atât la nivel regional cât și la nivel național – se constată că modelele practicate de acestea sunt relevante și pentru Noile State Membre (UE-12). În același timp, însă, planificarea strategică a polilor de creștere apărută în mod „natural”, precum și procesul de impulsivitate a creării unor noi poli de creștere în alte regiuni a devenit una dintre problemele cheie ale dezvoltării teritoriale. A devenit din ce în ce mai clar faptul că *dezvoltarea policentrică poate constitui una dintre căile de abordare sistemică a dezvoltării teritoriale*. Totodată, acest tip de abordare, permite, pe de-o parte, dezvoltări echilibrate ale teritoriului, iar, pe de altă parte, evitarea dezechilibrelor ce apar în cadrul și în jurul marilor aglomerări urbane.

Conform documentului european „Perspectiva de Dezvoltare Spațială a Europei”- și care a fost adoptat și de țara noastră - categoriile de teritorii implicate în politicile de dezvoltare spațială a Europei sunt structurate pe criteriile ponderii caracterului urban sau rural, precum și al accesibilității după cum urmează: (i) zone /regiuni metropolitane - formate în relație cu ariile metropolitane europene; (ii) zone urbane policentrice - formate în relație cu ariile funcționale urbane trans-naționale/naționale sau regionale/locale; (iii) zone rurale urbanizate; (iv) zone rurale; (v) zone periferice.

În terminologia curentă din România au fost incluse și câteva noi concepte ce descriu scara geografică, incluzând elementul specific, dintre care menționăm: (i) Arie metropolitană de creștere economică – MEGA; (ii) Orizont Potențial Urban Strategic – OPUS; (iii) Arie de Integrare Policentrică – PIA; (iv) Arie funcțională urbană - FUA.

Trebuie menționat că structura dezvoltării lor policentrice este într-un continuu dinamism reflectând, într-un fel, capacitatea fiecărui stat de transfer a efectelor creșterii sale economice.

În România principalul obiectiv al strategiilor pe termen mediu și lung de dezvoltare spațială îl reprezintă *consolidarea dezvoltării policentrice și inovația prin crearea unor rețele de legături între zonele metropolitane și orașe* “. Zonele metropolitane și orașele de *diverse dimensiuni* pot să-și dezvolte cel mai bine calitățile în contextul unei cooperări transeuropene cu antreprenori, precum și cu actorii din societatea civilă și politică. Dacă aceste zone vor reuși să pună în aplicare, de o manieră inovatoare, rețele de colaborare într-un teritoriu european policentric, se vor crea condițiile care le vor permite să utilizeze cât mai bine concurența mondială pentru

³ Cele 15 state membre ale UE la care se face referire sunt Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Regatul Marii Britanii, Olanda, Portugalia, Spania, Suedia.

propria dezvoltare. Orașele care funcționează ca *centre regionale* ar trebui să coopereze în cadrul unui tipar policentric, astfel încât această cooperare să fie o valoare adăugată pentru alte orașe din zonele rurale și periferice, precum și pentru zonele cu provocări și nevoi specifice din punct de vedere geografic (de exemplu părți slabe din punct de vedere structural ale zonelor litorale și regiunilor muntoase).

Caseta 1. Linii directe ale obiectivului strategic general de consolidare a dezvoltării policentrice din „Conceptului Strategic de Dezvoltare Teritorială a României 2007-2030”

- (i) Valorificarea periferialității prin asumarea identității de conector și releu la nivel continental și intercontinental;
- (ii) Racordarea la rețeaua europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare teritorială;
- (iii) Structurarea și dezvoltarea echilibrată a rețelei de localități urbane;
- (iv) Afirmarea solidarității urban-rural;
- (v) Dezvoltarea adecvată a diferitelor categorii de teritorii;
- (vi) Dezvoltarea rurală;
- (vii) Consolidarea și dezvoltarea legăturilor inter-regionale, ca suport al dezvoltării regionale;
- (viii) Creșterea competitivității teritoriale;
- (ix) Protejarea, dezvoltarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural.

Sursa: INCD-URBAN PROIECT, 2008

Pentru a facilita acest proces, rețelele de infrastructură din interiorul regiunilor Europei și între acestea trebuie extinse și modernizate în mod constant. Prin urmare, susținem cooperarea europeană între regiunile metropolitane, precum și între orașele de dimensiune mică și medie, atât între frontierele interne, cât și dincolo de frontierele externe ale UE ...” (INCD-URBAN PROIECT, 2008).

Clasificarea localităților urbane ca poli de dezvoltare și a teritoriilor specifice - ca zone de aplicare a politicii regionale – în documentul mai sus menționat, a fost realizată printr-un compromis pragmatic între categoriile determinate de cercetările desfășurate în cadrul inițiativelor și programelor europene și categoriile definite de legislația națională (Legea nr. 351/2001). În cazul României în conformitate cu studiile realizate în cadrul Programului ESPON 2013 rețeaua policentrică se structurează în următoarele *categorii de poli*:

- Poli de importanță europeană - peste 1.000.000 locuitori;
- Poli de importanță națională – 250.000 – 1.000.000 locuitori;
- Poli de importanță regională – 50.000 – 249.999 locuitori;
- Poli de importanță locală – 20.000 – 49.999 locuitori.

În România, în acord cu Legea 351/2001 privind Amenajarea Teritoriului cu modificările și completările ulterioare, precum și în acord cu prevederile din Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială a României 2030 (CSDTR 2008) - care urmărește modul în care se integrează rețeaua de localități din România în structura policentrică a UE - și în conexiune cu rețeaua de poli majori

din Sud-Estul Europei (potrivit clasificărilor PDSE, ESPON, Planet Cense) s-au identificat următoarele distribuții ale ariilor urbane:

- (i) *Poli Metropolitan de Creștere Economică de tip MEGA* (Zone Metropolitane de Creștere Europene) cu vocație internațională: București, Timișoara, Constanța, Cluj, Iași; aceștia au peste 300 000 locuitori;
- (ii) *Poli OPUS* (Orizont Potențial Urban Strategic), care includ:
 - a. Poli Naționali OPUS *cu Potențial de Arii Funcționale Urbane și cu Potențial MEGA, pe termen lung*; aceștia au peste 250.000 locuitori;
 - b. Poli Regionali OPUS, *cu Potențial de Arii Funcționale Urbane*; aceștia au între 50.000 – 250.000 locuitori;
 - c. Poli Regionali OPUS *cu Potențial de Arii Funcționale Urbane și cu Specificitate Funcțională*, cum sunt de ex: Alba Iulia (66.369 de locuitori⁴), Baia Mare (137.976 de locuitori⁵), Râmnicu Vâlcea (107.726 de locuitori⁶), Sibiu (170.045 de locuitori⁷), Suceava (106.138 de locuitori⁸), Tulcea (92.762 de locuitori⁹);
- (iii) *Poli Subregionali*, care au între 30.000 – 50.000 locuitori;
- (iv) *Poli Locali*, care au sub 20.000 locuitori.

Pentru încurajarea dezvoltării policentrice și promovarea unor noi relații de cooperare și solidaritate urban-rural este oportună proiectarea unor noi poli de creștere pentru orașe de dimensiune mică și mijlocie, și în conformitate cu:

- relațiile funcționale din teritoriu;
- caracteristicile structurale, ale potențialului lor de constituire a unor zone metropolitane;
- potențialul de descentralizare /deconcentrare /delocalizare a unor funcțiuni, în special a celor de natură administrativă;
- capacitatea orașelor de dimensiune mică și mijlocie de realizare a unor rețele policentrice locale menite să contribuie la: afirmarea solidarității urban-rural; dezvoltarea adecvată a diferitelor categorii de teritorii; dezvoltarea rurală; consolidarea și amplificarea legăturilor inter-regionale - ca suport al dezvoltării regionale viitoare; creșterea competitivității teritoriale; protejarea, dezvoltarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural.

⁴ La Recensământul din 18 martie 2002

⁵ Idem 4.

⁶ Idem 4.

⁷ Idem 4.

⁸ Idem 4.

⁹ Idem 4

Cap. 3. Distribuția ariilor urbane și rurale din România

La 1 iulie 2007 populația totală a României era de 21.537.563 locuitori. Pe regiuni de dezvoltare aceasta este repartizată inegal; cele mai mari ponderi ale populației se regăsesc în Regiunea Nord-Est (17,3% din total) și în Regiunea Sud-Muntenia (15,3%), iar cele mai scăzute ponderi ale populației le au Regiunea Vest (8,9% din total) și Regiunea București-Ilfov (10,3%).

Tabel 1. Populația urbană și rurală pe regiuni de dezvoltare, la 1 iulie 2007

	Total Nr.pers.	Urban Nr.pers.	Rural Nr.pers.	Pondere în total, %		Locuitori / km ²
				Urban	Rural	
TOTAL	21.537.563	11.867.909	9.669.654	55,1	44,9	90,3
Reg. Nord - Vest	2.725.563	1.455.129	1.270.434	53,4	46,6	79,8
Reg. Centru	2.523.904	1.505.451	1.018.453	59,6	40,4	74,0
Reg. Nord - Est	3.726.642	1.618.548	2.108.094	43,4	56,6	101,1
Reg. Sud - Est	2.830.430	1.564.967	1.265.463	55,3	44,7	79,1
Reg. București - Ilfov	2.225.932	2.055.823	170.109	92,4	7,6	1222,4
Reg. Sud – Muntenia	3.300.801	1.371.808	1.928.993	41,6	58,4	95,8
Reg. Sud - Vest	2.279.849	1.086.530	1.193.319	47,7	52,3	78,0
Reg. Vest	1.924.442	1.209.653	714.789	62,9	37,1	60,1

Sursa: Populația județelor, municipiilor și orașelor, la 1 iulie 2007, Anuarul Statistic Teritorial, Institutul Național de Statistică, București, 2009

Populația urbană a României (11.867.909 de locuitori) reprezintă 55,1% din populația țării, ceea ce plasează România în rândul țărilor slab urbanizate din Europa.

Pe regiuni de dezvoltare populația cele mai mari ponderi ale populației urbane sunt în Regiunea București-Ilfov (17,3% din total populație urbană), cu *ponderi ale populației urbane relativ apropiate* sunt Regiunea Nord-Est (13,6%), Regiunea Sud-Est (13,2%), Regiunea Centru (12,7%) și Regiunea Nord-Vest (12,2%), iar *cele mai scăzute ponderi ale populației urbane* sunt Regiunea Sud-Vest (9,2% din total populație urbană), Regiunea Vest (10,2%) și Regiunea Sud Muntenia (11,6%).

Gradul de urbanizare pe regiuni (exprimat prin ponderea în total a populației urbane de la nivel regional), comparativ cu gradul mediu de urbanizare la nivel național, în patru dintre regiuni, este *mai mic* cu valori cuprinse între -13,59 puncte procentuale și -1,76 pp și în alte patru este *mai mare* cu valori cuprinse între 0,14 pp și 37,21 pp

Tendința evoluției populației urbane este de reducere; astfel, în anul 2007 față de anul 2000 populația urbană s-a micșorat cu 376.689 de locuitori.

La 1 iulie 2007, rețeaua urbană a României includea 319 orașe. Pe ansamblu, pe regiuni de dezvoltare cea mai mare concentrare de orașe se află în Regiunea Centru (17,9% din numărul total de orașe), iar cele mai puține sunt în Regiunea București-Ilfov (2,8%, respectiv 9 orașe).

În România distribuția orașelor după mărimea populației este stabilită prin Planul Național de Amenajare a Teritoriului (PATN), iar diferitele categorii de arii urbane la nivel European sunt stabilite în documentul „Perspectiva de Dezvoltare Spațială a Europei/European Spatial Development Perspective (PDSE)”¹⁰. Concordanța între cele două categorii poate fi următoarea:

(i) Categoria „Orașe de Rang III” în PATN, care includ orașele cu până în 10.000 de locuitori, precum și orașele cu o populație cuprinsă între 10.000-20.000 de locuitori sunt asimilate în PDSE cu „Ariile Urbane Funcționale (FUA)”;

(ii) Categoria „Orașe de Rang II” în PATN, care includ orașele cu o populație cuprinsă între 20.000-50.000 de locuitori sunt asimilate în PDSE cu „Ariile de Integrare Policentrică (PIA)”;

(iii) Categoria „Polii Supraregionali” în PATN, care includ orașele cu o populație cuprinsă între 50.000-250.000 de locuitori sunt asimilați în PDSE cu Ariile urbane de Tip „Orizont Potențial Urban Strategic (OPUS)”;

(iv) Categoria „Orașe cu peste 250.000 de locuitori” în PATN sunt asimilate în PDSE cu Structura de Tip „Arie metropolitană de Creștere Economică (MEGA)”.

Orașele cu sub 20.000 locuitori (217), în marea lor majoritate, sunt orașe mici (rangul III – conform PATN), au un nivel de dezvoltare și dotare foarte diferit, au rol de deservire pentru spațiul rural¹¹, aparțin categoriei orașelor mici de importanță locală.

(i) În cadrul categoriei există 119 orașe cu până în 10.000 de locuitori și acestea reprezintă 37,3% din numărul total al orașelor din România. Cele mai multe dintre acestea sunt situate în Regiunea Centru (27 de orașe) și în Regiunea Sud-Vest (20 de orașe), iar cele mai puține sunt în Regiunea Sud-Muntenia (12) și în Regiunea București-Ilfov (2). Orașele cu până în 10.000 de locuitori au o infrastructură și dotări edilitare insuficient dezvoltate sau uneori aceste componente sunt aproape inexistente. Mai trebuie precizat că restructurarea industrială din anii ‘90 a afectat, în special, aceste mici centre urbane în marea lor majoritate monoindustriale, fenomen ce a contribuit și mai mult la diminuarea funcțiilor lor urbane.

Populația orașelor cu până în 10.000 de locuitori însumează 800.591 de locuitori, reprezintă 6,75% din populația urbană totală. Cea mai mare populație urbană din orașele cu până în 10.000

¹⁰ Precizăm că dat fiind momentele diferite de realizare a documentului „Perspectiva de Dezvoltare Spațială a Europei”(PDSE)” și respectiv a Planului Național de Amenajare a Teritoriului (PATN) se constată că numărul de orașe diferă; în tabelul 7 se compară categoriile de încadrare a orașelor din România prin PATN (2008) cu cele din „Perspectiva de Dezvoltare Spațială a Europei”(PDSE)”.

¹¹ O categorie specială, favorizată, în cadrul acestei grupe o constituie orașele stațiuni turistice, care, deși au o dimensiune demografică redusă, au și pot avea, în viitor, un rol important la nivel național și regional.

de locuitori se află în Regiunea Centru (178.595 de locuitori, respectiv 22,3% din populația acestei categorii de orașe; în medie revin 6.488 de locuitori pe oraș), iar cea mai redusă în Regiunea Vest (114.786 de locuitori, respectiv 14,3% din populația acestei categorii de orașe).

(ii) Orașele cu *10.000-20.000 de locuitori* sunt în număr de 98; cele mai multe astfel de orașe sunt în Regiunea Sud-Muntenia (20), iar cele mai puține sunt în Regiunea Bucuresti-Ilfov (4).

Populația orașelor cu 10.000-20.000 de locuitori însumează 1.337.571 de locuitori și reprezintă 11,3% din populația urbană totală. Cea mai mare populație urbană se află în Regiunea Sud-Muntenia (270.387 de locuitori, respectiv 20,2% din populația acestei categorii de orașe) și cea mai redusă populație urbană se află în Regiunea Bucuresti-Ilfov (55.724 de locuitori, respectiv 4,2% din populația acestei categorii de orașe) urmată de Regiunea Sud-Est (128.930 de locuitori, respectiv 9,6% din populația acestei categorii de orașe).

Orașele cu o populație cuprinsă între 20.000-50.000 de locuitori - În România orașele cu 20.000-50.000 de locuitori sunt în număr de 56 și dețin 17,6% din numărul total de orașe al țării. Aceste orașe fac parte din categoria *orașelor mijlocii de importanță locală*. Cele mai multe orașe din această categorie se găsesc în Regiunea Centru (14), și cele mai puține în Regiunea Bucuresti-Ilfov unde sunt doar două astfel de orașe. Cele 56 de localități urbane din această categorie, fie sunt municipii (rangul II), fie sunt orașe (rangul III), *centre cu rol de echilibru la nivel județean*, multe dintre acestea având nu numai o dezvoltare economică deosebită, ci și o poziționare favorabilă. Acestor localități urbane le revine rolul de polarizatori, fapt pentru care acestea trebuie să fie susținute, consolidate pentru asigurarea dezvoltării echilibrate a rețelei urbane; aceste orașe au potențial de descentralizare /deconcentrare/ delocalizare a unor funcțiuni, în principal, administrative și de servicii.

Populația orașelor cu 20.000-50.000 de locuitori însumează 1.714.449 de locuitori și reprezintă 14,4% din populația urbană totală. Cea mai mare populație urbană a acestor orașe se află în Regiunea Centru (418.396 de locuitori, respectiv 24,4% din populația acestei categorii de orașe) și cea mai redusă în Regiunea București-Ilfov (51.668 de locuitori, respectiv 3,0% din populația acestei categorii de orașe).

Orașele cu o populație cuprinsă între 50.000-250.000 de locuitori - Acestea aparțin categoriei *orașe de importanță regională* (ESPON, Critical dictionary of polycentricity, 2004) și sunt în număr de 38 ele deținând 11,9% din numărul total de orașe. Populația însumează 3.975.480 de locuitori și reprezintă 33,5% din populația urbană totală. Cea mai mare populație urbană din orașele de importanță regională se află în Regiunea Nord-Est (767.668 de locuitori, respectiv 19,3% din populația acestei categorii de orașe), iar cea mai redusă în Regiunea Vest (390.631 de

locuitori, respectiv 9,8% din populația acestei categorii de orașe). În Regiunea București –Ilfov nu există orașe de importanță regională de dimensiunea precizată.

Subgrupa orașelor de importanță regională cu 50.000-100.000 de locuitori - Din această categorie de mărime fac parte 22 de orașe ce reprezintă 57,9% din volumul total al grupei; cele mai multe orașe cu această dimensiune sunt situate în Regiunea Sud-Muntenia (5), urmată de Regiunea Nord-Est (4).

Subgrupa orașelor de importanță regională cu 50.000-100.000 de locuitori însumează o populație de 1.572.425 de locuitori și reprezintă 39,6% din populația urbană a orașelor din categoria cu 50.000-250.000 de locuitori. Cea mai mare populație urbană în cadrul acestei subgrupe se află în Regiunea Sud Muntenia (335.679 de locuitori, respectiv 21,3% din populația acestei categorii de orașe), iar cea mai redusă în Regiunea Sud-Vest (174.651 de locuitori, respectiv 11,1% din populația acestei categorii de orașe). Menționăm că în Regiunea București-Ilfov nu există subgrupa orașelor de importanță regională cu 50.000-100.000 de locuitori.

Din această categorie de mărime fac parte 22 de orașe ce reprezintă 57,9% din volumul total al grupei; cele mai multe orașe cu această dimensiune sunt situate în Regiunea Sud-Muntenia (5), urmată de Regiunea Nord-Est (4).

Subgrupa orașelor de importanță regională cu 100.000-200.000 de locuitori – are o populație de 1.752.422 de locuitori și reprezintă 44,1% din populația urbană a orașelor din grupa de referință. Cel mai mare număr de locuitori este în Regiunea Nord-Est (508.424 de locuitori, respectiv 29,0%) și cel mai redus în Regiunea Sud-Est (134.619 de locuitori, respectiv 7,7%).

În ceea ce privește populația din subgrupa orașelor de importanță regională cu 100.000-200.000 de locuitori aceasta se poate structura în alte trei categorii după cum urmează:

(i) *Populația din cadrul polilor regionali OPUS (cu potențial FUA)* ce deține 28,0% din totalul categoriei (491.384 de locuitori); pe regiuni de dezvoltare, poliile regionali OPUS, (cu potențial FUA) aparținând categoriei orașelor de importanță regională au următoarea situație: 30,2% din numărul locuitorilor polilor regionali OPUS (cu potențial FUA) se află în Regiunea Centru; 27,3% în Regiunea Nord-Vest; 21,7% în Regiunea Sud-Vest; 20,8% în Regiunea Nord-Est; în Regiunea București-Ilfov, Regiunea Sud-Est, în Regiunea Sud-Muntenia și în Regiunea Vest nu există orașe din categoria polilor regionali OPUS (cu potențial FUA);

(ii) *Populația din cadrul polilor regionali OPUS cu specificitate funcțională* reprezintă 29,3%, respectiv 512.067 de locuitori; în cadrul acestei categorii ce mai mare populație urbană se află în Regiunea Centru (30,2% din numărul total de locuitori ai polilor regionali OPUS cu specificitate funcțională), urmată de Regiunea Nord-Vest (27,3%), Regiunea Sud-Vest (21,7%) și de Regiunea Nord-Est (20,8%). Menționăm că în Regiunea București-Ilfov, Regiunea Sud-Est, în Regiunea

Sud-Muntenia și în Regiunea Vest nu există orașe din categoria polilor regionali OPUS cu specificitate funcțională.

(iii) *Populația din orașele de importanță regională neclasificate ca poli regionali* – aceasta deține 42,7% populația orașelor cu 100.000-200.000 de locuitori. Pe regiuni de dezvoltare se constată că cel mai mare număr de locuitori este în Regiunea Nord-Est (29,9% din total), și în Regiunea Sud-Muntenia (22,6%), iar cea mai redusă populație urbană aparținând orașelor de importanță regională neclasificate ca poli regionali se înregistrează în Regiunea Sud-Vest (14,4%) și în Regiunea Nord-Vest (15,2%) ¹².

Numărul de orașe cu 100.000-200.000 de locuitori este de 13; cele mai multe orașe cu această dimensiune sunt în Regiunea Nord-Est (4); în trei dintre regiunile de dezvoltare (Regiunea Sud-Vest, Regiunea Centru și în Regiunea Nord-Vest) fiecare au câte 2 astfel de orașe, iar în alte trei regiuni (Regiunea Vest, Regiunea Sud-Muntenia și în Regiunea Sud-Est) există în fiecare dintre acestea câte un singur oraș cu 100.000-200.000 de locuitori. În cadrul categoriei menționate se disting 8 orașe cu funcțiuni specifice, după cum urmează:

- Patru orașe de tip *Poli regionali OPUS cu specificitate funcțională*, după cum urmează: în Regiunea Nord-Vest este municipiul Baia Mare din județul Maramureș; în Regiunea Centru este municipiul Sibiu din județul cu același nume; în Regiunea Nord-Est este municipiul Suceava din județul cu același nume; în Regiunea Sud-Vest este municipiul Râmnicu Vâlcea din județul Vâlcea; acești poli sunt orașe de rangul II – centre cu influență regională, reședințe de județ, poziții de portal pentru zone turistice importante la nivel național și internațional, importante funcțiuni culturale și universitare;
- Patru orașe de tip *Poli supraregionali OPUS (potențial FUA)*, care sunt următorii: în Regiunea Centru municipiul Târgu Mureș din județul Mureș; în Regiunea Nord-Est municipiul Bacău județul din cu același nume; în Regiunea Sud-Muntenia municipiul Ploiești din județul Prahova; în Regiunea Vest municipiul Arad din județul cu același nume.

Subgrupa orașelor de importanță regională cu 200.000-250.000 de locuitori - Populația orașelor din această categorie însumează 650.633 de locuitori, ceea ce reprezintă 16,4% din numărul total al locuitorilor din categorie. Menționăm că numai 38,5% din populația acestor orașe se află în cadrul unor poli supraregionali OPUS (potential FUA) din Regiunea Nord-Vest; restul de 68,5% din populație (205.077 de locuitori) se regăsește în Regiunea Sud-Est și în Regiunea Sud Muntenia (445.556 de locuitori), unde nu există dezvoltati poli supraregionali OPUS.

¹² În Regiunea București-Ilfov, Regiunea Centru, precum și în Regiunea Vest nu există orașe de importanță regională neclasificate ca poli regionali.

Numărul de orașe din această subcategorie este de 3 și reprezintă 7,9% din volumul total al grupei; în Regiunea Sud-Muntenia, Regiunea Sud-Est, precum și în Regiunea Nord-Vest¹³ se găsește câte un oraș cu această dimensiune.

Orașele cu o populație de peste 250.000 de locuitori - Orașele din categoria cu peste 250.000 de locuitori au, în general, nivel economic ridicat, au capacitatea să dezvolte servicii terțiare de nivel metropolitan, au centre culturale și universitare cu identitate recunoscută, în cadrul acestora funcționează sedii ale unor instituții teritoriale cu atribuții de natură regională și au o arie de influență extinsă asupra zonelor vecine. În cadrul acestei categorii de orașe s-au dezvoltat două categorii de poli urbani, după cum urmează: Poli naționali (cu potențial FUA) și cu potențial metropolitan; Poli metropolitani MEGA (Zone Metropolitane de Creștere Europene) cu vocație internațională.

Orașele din această categorie sunt în număr de 8 și reprezintă 2,5% din numărul total al orașelor din România; acestea se află în fiecare regiune, cu excepția Regiunii Sud-Muntenia, unde nu există nici un oraș cu peste 250.000 de locuitori.

Populația orașelor cu peste 250.000 de locuitori din România însumează un număr total de 4.039.818 de locuitori și reprezintă 34,0% din populația urbană totală. Cea mai mare populație urbană se află în Regiunea Bucuresti-Ilfov (1.931.838 de locuitori, respectiv 47,8% din populația acestei categorii de orașe) și în Regiunea Sud-Est (597.802 de locuitori, respectiv 14,8%), iar cea mai redusă populație urbană se află în Regiunea Centru (277.945 de locuitori, respectiv 6,9%)¹⁴.

(i) *Poli naționali (cu potențial FUA) și cu potențial metropolitan* sunt în număr de 3 și sunt orașe de dimensiuni relativ apropiate (în medie 290.299 de locuitori); aceste orașe sunt următoarele: Brașov din Regiunea Centru; Galați din Regiunea Sud-Est; Craiova din Regiunea Sud-Vest;

(ii) *Poli metropolitani MEGA (Zone Metropolitane de Creștere Europene) cu vocație internațională* sunt în număr de 5, după cum urmează: *municipiul Cluj-Napoca*, județul Cluj, din Regiunea Nord-Vest; *municipiul Iași*, județul Iași, din Regiunea Nord-Est; *municipiul Constanța*, județul Constanța, din Regiunea Sud-Est; *municipiul București*, din Regiunea Bucuresti-Ilfov; *municipiul Timișoara*, județul Timiș, din Regiunea Vest. Populația existentă în cei 5 Poli metropolitani MEGA (Zone Metropolitane de Creștere Europene) cu vocație internațională este de 3.168.921 de locuitori și reprezintă 78,4% din populația a orașelor cu peste 250.000 locuitori și respectiv 26,7% din populația urbană totală.

¹³ Precizăm că municipiul Oradea din județul Bihor, Regiunea Nord-Vest aparține categoriei de Poli supraregionali OPUS (potențial FUA).

¹⁴ Regiunea Sud-Muntenia nu are nici un oraș cu peste 250.000 locuitori.

În prezent, interesul pentru dezvoltarea și implementarea sistemului spațial al dezvoltării policentrice este completat cu o serie de abordări conform cărora *sistemelor urbane policentrice li se atașează localități rurale* (OECD, 2007), fapt ce este de natură a contribui la stimularea creșterii economice, la transferul unor servicii din spațiul urban spre cel rural, la sprijinirea asigurării coeziunii teritoriale.

În scopul determinării Indicelui Policentric ce include și spațiul rural, pentru condițiile României, în acest capitol s-a urmărit tratarea distribuției numărului de sate și respectiv a populației rurale pe regiuni de dezvoltare și după starea lor socio-economică.

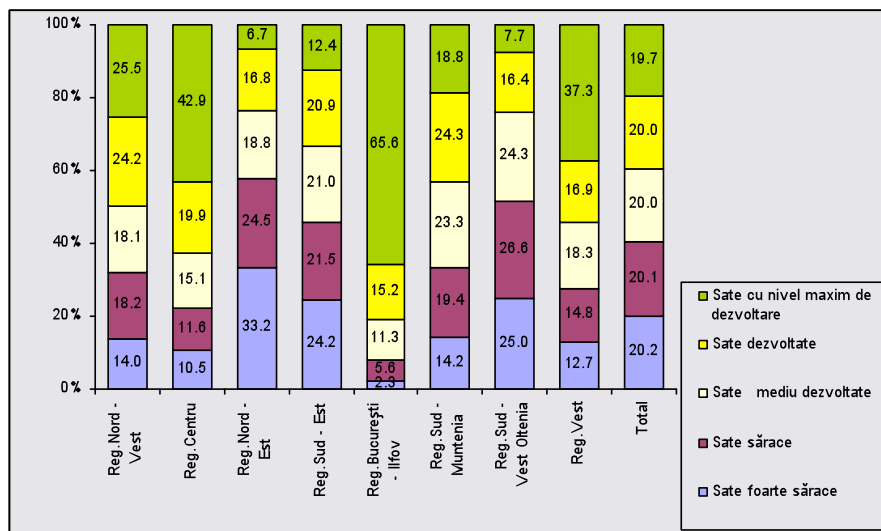
Tabel 2. Numărul de sate și populația rurală, pe regiuni de dezvoltare și pe categorii de stare economico-socială a satelor, anul 2008

Regiunea	Sate foarte sărace	Sate sărace	Sate mediu dezvoltate	Sate dezvoltate	Sate cu nivel maxim de dezvoltare	Total
TOTAL – număr de sate	5389	2739	1904	1243	817	12092
Reg.Nord - Vest	637	399	309	238	163	1746
Reg.Centru	563	308	257	209	226	1563
Reg.Nord - Est	1405	473	244	138	46	2306
Reg.Sud - Est	739	285	175	102	43	1344
Reg.Bucuresti-Ilfov	14	16	20	20	28	98
Reg.Sud - Muntenia	639	484	394	262	130	1909
Reg.Sud - Vest Oltenia	935	520	287	133	36	1911
Reg.Vest	457	254	218	141	145	1215
<i>Media Regională</i>	<i>674</i>	<i>342</i>	<i>238</i>	<i>155</i>	<i>102</i>	<i>1512</i>
TOTAL –număr de locuitori	1.956.125	1.945.310	1.938.070	1.937.247	1.892.903	9.669.655
Reg.Nord - Vest	177.139	231.506	230.272	308.053	323.464	1.270.434
Reg.Centru	106.743	117.984	153.687	202.743	437.295	1.018.452
Reg.Nord - Est	699.819	516.668	397.512	353.680	140.416	2.108.095
Reg.Sud - Est	306.842	272.512	265.788	263.524	156.798	1.265.464
Reg.București - Ilfov	3.842	9.538	19.249	25.811	111.669	170.109
Reg.Sud - Muntenia	273.109	373.446	450.054	467.833	364.550	1.928.992
Reg.Sud - Vest Oltenia	297.667	317.751	290.470	195.160	92.272	1.193.320
Reg.Vest	90.964	105.905	131.038	120.443	266.439	714.789
<i>Media regională</i>	<i>244.515</i>	<i>243.164</i>	<i>242.259</i>	<i>242.156</i>	<i>236.613</i>	<i>1.208.707</i>

Sursa: Calculații după Sandu D.; Voineagu V.; Panduru Filoftea în “Dezvoltarea comunelor din România”, iulie, INS, București, 2009.

Distribuția regională a numărului de sate după starea lor socio-economică - Numărul total de sate din România este de 12.092 (exclusiv satele cu o populație de sub 20 de locuitori înregistrate la Recensământul General Agricol din anul 2002 - Sandu,D.& Colab.2009).

Grafic 1. Structura populației rurale pe regiuni și categorii de stare economico-socială a satelor, anul 2008

Sursa: Calculații după Sandu D.; Voineagu V.; Panduru Filofteia în “Dezvoltarea comunelor din România”, iulie, INS, București, 2009.

Cele mai multe sate se regăsesc în Regiunea Nord-Est (2.306 sate, respectiv 19,1% din numărul total) și cele mai puține sate sunt în Regiunea Vest (1.215 sate, respectiv 10,1%).

Pe ansamblul țării, pe categorii de stare socio-economică a satelor, situația este următoarea: 44,6% din numărul total de sate sunt sate foarte sărace; 22,7% sunt sate sărace; 15,7% sunt sate mediu dezvoltate; 10,3% sunt sate dezvoltate; 6,8% sunt sate cu nivel maxim de dezvoltare.

Distribuția regională a populației rurale și starea economico-socială a acesteia - Populația rurală totală din România atinge 9.669.654 de locuitori. Repartizarea populației rurale pe regiuni de dezvoltare este inegală. Cea mai mare populație rurală se află în Regiunea Nord-Est (2.108.094 de locuitori) și cea mai scăzută în Regiunea Vest (714.789 de locuitori)¹⁵. Pe ansamblul țării, pe categorii de stare socio-economică a satelor (cu excepția Regiunii București-Ilfov) se constată că populația satelor este relativ egal distribuită între cele sărace și cele dezvoltate și cca 20% a populației rurale trăiesc în condiții medii.

Cap.4. Agregarea spațială a orașelor și a localităților rurale. Indicele Policentric Regional General

Determinarea nivelului agregării spațiale a orașelor în cadrul regiunilor a avut în vedere indicatori general recunoscuți și utilizați în literatura de specialitate (T. Villaverde Castro, 2004) cum sunt mărimea, localizarea și conectivitatea.

¹⁵ În cazul în care se exceptează Regiunea București-Ilfov (170.109 de locuitori) având în vedere nereprezentativitatea ei.

Pentru determinarea indicatorilor referitori la mărimea și localizarea orașelor s-a pornit de la calculul dispersiei. Pe baza dispersiei (σ^2) s-a determinat abaterea medie pătratică (σ), iar pe baza ei și a cunoașterii mediei (x_{med}) se determină coeficientul de variație (CV). Acesta exprimă într-o formă comparabilă împrăștierea în raport cu media¹⁶.

Conectivitatea a fost definită în lucrarea de față ca fiind cerința ca într-un sistem policentric orașele să dispună de o relativ bună accesibilitate, caracteristică definită în lucrarea de față prin 8 tipuri de indicatori statistici: drumuri publice total; drumuri publice modernizate; densitatea drumurilor publice pe 100 km²; accesibilitatea rutiera a teritoriului; linii de cale ferată în exploatare; linii de cale ferată electrificate; densitatea liniilor de cale ferată pe 1000 km² teritoriu; abonamente telefonice, etc. Tehnica de agregare adoptată a fost metoda multicriterială. Pentru fiecare dintre indicatorii conectivității de la nivel de regiune se fixează rangul prin ierarhizare în funcție de celelalte regiuni în ordine ascendentă, atribuindu-se o notă/rang/scor (R_i). Notarea este de la 1 la 9 (8 note pentru fiecare din cele 8 regiuni de dezvoltare și o notă pentru nivelul mediu național). Apoi, fiecăruia dintre cei 8 indicatori ai conectivității i s-a acordat un coeficient de importanță (k_i). Scara coeficienților de importanță a fost ierarhizată în funcție de (i) gradul de importanță al indicatorului de conectivitate - foarte important, major, secundar; (ii) consecințele posibile ale neîndeplinirii criteriului convenit și care pot fi: extrem de grave la nivelul economiei regiunii; grave, însă numai la nivelul unor activități din cadrul regiunii; efecte cu influență mai scăzută în cadrul regiunii, uneori doar efecte izolate. În acest context, valorile acordate coeficientului de importanță atribuiți indicatorilor de caracterizare a conectivității sunt:

- (i) Pentru cazul “consecințe cu efecte cu o influență mai scăzută în cadrul regiunii, uneori doar cu efecte izolate” scara coeficienților de importanță este cuprinsă între 4 și 1;
- (ii) Pentru cazul “consecințe grave însă numai la nivelul unor activități din cadrul regiunii” scara coeficienților de importanță este cuprinsă între 10 și 5;
- (iii) Pentru cazul “consecințe extrem de grave la nivelul economiei regiunii” scara coeficienților de importanță este cuprinsă între 13 și 10.

Pe baza ierarhizărilor realizate pentru cei 8 indicatori de conectivitate luați în considerare, precum și a valorilor coeficientului de importanță atribuit fiecărui indicator s-a determinat indicatorul complex “*Nota Agregată Regională a Conectivității*” (Nag_i)¹⁷.

¹⁶ Dintre indicatorii sintetici ai împrăștierii coeficientul de variație (CV) este cu deosebire cel mai uzitat și mai util pentru analizele comparative (Dalgaard C.J., Vastrup J., 2001).

¹⁷ Datele insuficiente în ceea ce privește asigurarea cu date și informații ne-au determinat să adoptăm următoarea ipoteză de lucru: evaluarea Conectivității a fost determinată pe ansamblul fiecărei regiuni de dezvoltare. Nivelurile astfel obținute au fost apoi folosite pentru calculul Indicelui policentric regional pentru arealele urbane. La nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare Nota Agregată Regională a Conectivității a funcționat ca o constantă pentru diferitele categorii de mărime a orașelor care au fost luate în considerare în lucrarea de față.

$$Nag_i = (\sum R_i * k_i) / \sum k_i, \quad (1)$$

Unde:	Nag_i	-	Nota Agregată Regională a Conectivității pentru regiunea de dezvoltare i și respectiv pentru nivelul mediu național;
	i	-	1, ..., 8 regiune, 9 – nivel mediu național;
	R_i	-	Rangul fiecărui indicator al Conectivității stabilit în ordine ascendentă;
	k_i	-	Coefficientului de importanță atribuit fiecărui indicator.

Astfel „mărimea” este cuantificată prin coeficientul de variație a populației orașelor, „localizarea” se exprimă prin dispersia în teritoriu a orașelor de o anumită dimensiune a populației ($x_j < 10.000$ loc., $10.000-20.000$ loc., ... > 250.000 loc.), iar „conectivitatea” prin Nota Agregată a Conectivității Regionale. Pe baza acestor mărimi s-a putut determina indicatorul agregat denumit Indicele Policentric Regional pentru Areale Urbane (IPR_URB_i).

Relația de calcul a Indicelui Policentric Regional pentru Areale Urbane (IPR_URB_i) este următoarea:

$$IPR_URB_i = CV_i * \sigma_i^2 * Nag_i \quad (2)$$

Unde:	IPR_URB_i	-	Indicele Policentric Regional pentru Areale Urbane.
	i	-	1, ..., 8 regiune, 9 – nivel mediu național ¹⁸ ;
	CV_i	-	Distribuția regională a populației orașelor de o anumită mărime;
	σ_i^2	-	Distribuția în teritoriu a orașelor dintr-o regiune și de o anumită dimensiune a populației;
	Nag_i	-	Nota Agregată aferentă Conectivității Regionale;

Pentru estimarea Indicelui policentric regional specific spațiului rural s-a folosit *Indicele Dezvoltării Comunei (IDC)* conceput și calculat la nivelul satelor din România de Dumitru SANDU&Colab.(2009). În funcție de nivelul IDC, populația rurală a fost structurată după starea economico-socială a satelor în care aceasta locuiește realizându-se agregări pe regiuni de dezvoltare¹⁹. În funcție de nivelul de dezvoltare a satelor s-au realizat analize pe următoarele categorii de dezvoltare economico-socială a satelor: (i) sate foarte sărace; (ii) sate sărace; (iii) sate mediu dezvoltate; (iv) sate dezvoltate; (v) sate cu nivel maxim de dezvoltare.

Pentru *stabilirea disparităților* de dezvoltare regională a satelor s-au folosit următoarele tehnici de analiză economică:

¹⁸ S-a determinat prin însumarea nivelului fiecărei regiuni și raportarea la cele 8 regiuni de dezvoltare existente (acest indicator funcționează ca o “medie regională/ națională” pentru fenomenul de referință ce este cuantificat).

¹⁹ Trebuie precizat că în determinarea IDC autorii studiului citat nu au luat în considerare satele cu o populație de peste 20 de locuitori înregistrate la Recensământul General Agricol din anul 2002; această particularitate s-a menținut și în lucrarea de față.

(i) Determinarea abaterii numărului populației precum și a numărului de sate, pe categorii de dezvoltare socio- economică ale satelor dintr-o regiune de dezvoltare, comparativ cu media regională²⁰;

(ii) Determinarea influenței factorilor, atunci când modificarea fenomenului se exprimă prin devierea relativă a acestuia (ΔIF) pentru o regiune de dezvoltare, comparativ cu media regională²¹;

(iii) Determinarea Notei Agregate Regionale de Caracterizare a Spațiului Rural pentru regiunea „i”, care ține seama de populația și numărul de sate clasificate după situația lor economico-socială (NAG_SR_i); acesta este un indicator complex, ce are la bază folosirea modelului de analiză multicriterială. Pentru determinarea disparităților de dezvoltare regională a satelor s-au folosit 10 indicatori: populația din satele structurată pe 5 categorii de dezvoltare socio-economică și pe regiuni; numărul de sate pe 5 categorii de dezvoltare socio-economică a acestora și pe regiuni. Indicatorii fiecărei regiuni pe categorii de dezvoltare socio-economică a satelor, inclusiv pentru media regională au fost ierarhizați în ordine ascendentă, atribuindu-se note de la 1 la 9 (câte una pentru fiecare regiune și una pentru nivelul mediu național). Apoi, fiecăruia dintre cei 10 indicatori ai spațiului rural i s-a acordat un coeficient de importanță (k_i). Scara coeficienților de importanță a fost ierarhizată în funcție de (a) gradul de importanță al indicatorului spațiului rural - foarte important, major, secundar; (b) consecințele posibile ale neîndeplinirii criteriului convenit și care pot fi: extrem de grave la nivelul economiei regiunii; grave însă numai la nivelul unor activități din cadrul regiunii; efecte cu influență mai scăzută în cadrul regiunii, uneori doar efecte izolate. În acest context, valorile acordate coeficientului de importanță atribuiți indicatorilor de caracterizare a spațiului rural sunt:

- (i) Pentru cazul “consecințe cu efecte cu o influență mai scăzută în cadrul regiunii, uneori doar cu efecte izolate” scara coeficienților de importanță este cuprinsă între 4 și 1;
- (ii) Pentru cazul “consecințe grave însă numai la nivelul unor activități din cadrul regiunii” scara coeficienților de importanță este cuprinsă între 10 și 5;
- (iii) Pentru cazul “consecințe extrem de grave la nivelul economiei regiunii” scara coeficienților de importanță este cuprinsă între 13 și 10.

Pe baza ierarhizărilor realizate pentru cei 10 indicatori ai spațiului rural luați în considerare, precum și a valorilor coeficientului de importanță atribuit fiecărui indicator s-a determinat indicatorul complex “Nota Agregată Regională a Spațiului Rural” (NAG_SR_i); fiecare dintre

²⁰ Vincze Maria; Samochiș, B.; Stegăroiu, D., 1977.

²¹ Vincze Maria; Samochiș, B.; Stegăroiu, D., 1977.

indicatorii de caracterizare a disparităților spațiului rural agregați la nivel regional au fost comparați cu Nota Agregată Regională a Spațiului Rural pentru media națională.

$$\text{NAG_SR}_i = (\sum R_i * k_i) / \sum k_i; \quad (3)$$

Unde:

NAG_SR _i	-	Nota Agregată Regională a Spațiului Rural;
i	-	1,....., 8 regiune, 9 – nivel mediu național;
R _i	-	Rangul fiecăruia dintre cei 10 indicator stabilit în ordine ascendentă;
k _i	-	Coeficientului de importanță atribuit fiecărui indicator, care ia valori cuprinse între 1-13, după scara prezentată mai sus.

(iv) Având în vedere semnificația Notei Agregate Regionale a Spațiului Rural s-a admis că pentru o dezvoltare teritorială echilibrată, în care să se includă și arealele rurale, Indicele Policentric Regional pentru Spațiul Rural este calculat ca inversul Notei Agregate Regionale Specifice²². Indicele Policentric Regional pentru Spațiul Rural are următoarea expresie:

$$\text{IPR_SR}_i = 1 (:) \text{NAG_SR}_i \quad (4)$$

Unde:

IPR_SR _i	-	Indicele Policentric Regional pentru Spațiul Rural, pentru regiunea „i”;
NAG_SR _i	-	Nota agregată de caracterizare a disparităților spațiului rural – determinată în funcție de populația satelor și numărul de sate ambele clasificate după situația lor economico-socială – din regiunea „i”.
i	-	1,....., 8 regiune, 9 – nivel mediu național.

Deci, din compararea inter-regionala a Indicilor Policentricității Regionale ai Spațiului Rural se constată că entitățile cu nivelurile cele mai înalte vor reflecta o influență mai scăzută a ruralului asupra dezvoltării regionale, iar cei cu niveluri mai joase vor corespunde unor influențe mai puternice ale ruralului asupra dezvoltării teritoriale.

Indicele Policentric Regional General este expresia concentrată a nivelului de dezvoltare a arealelor urbane și rurale. Acesta se obține ca produs între Indicele Policentric Regional pentru Areale Urbane (IPR_URBi) și Indicele Policentric Regional pentru Areale Rurale (IPR_SRi), ce sunt determinați în funcție de populație și numărul de orașe/sate clasificate la rândul lor fie în funcție de mărime fie după situația lor economico-socială (cum este cazul satelor clasificate după starea lor economico-socială).

Indicele Policentric Regional General se determină conform următoarei relații de calcul:

²² În adoptarea acestei decizii s-a ținut seama de faptul că pentru configurarea spațială a polilor de creștere, care includ și entități din spațiul rural, este necesar ca satele să aibă capacitatea de a prelua unele din funcțiile urbanului, să permită relocări, etc. În acest context, precizăm că pentru configurarea spațială a polilor de creștere, ce includ și entități din spațiul rural, acestea din urmă trebuie să aparțină uneia din următoarele categorii: sate mediu dezvoltate; sate dezvoltate; sate cu nivel maxim de dezvoltare.

$$\text{IPR_GEN}_i = \text{IPR_URB}_i * \text{IPR_SR}_i \quad (5)$$

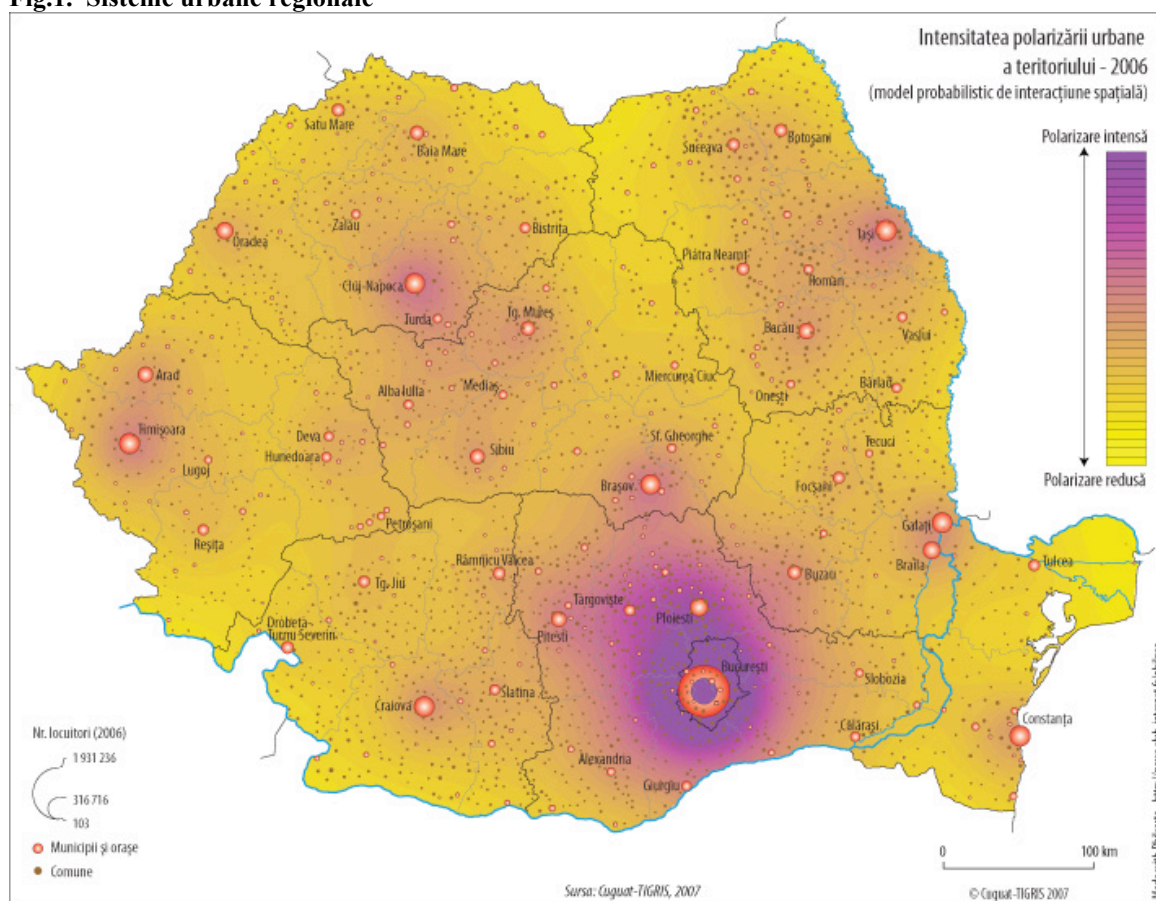
Unde:

- IPR_GEN_i - Indicele Policentric Regional General pentru regiunea „i”;
- IPR_URB_i - Indicele Policentric Regional pentru Arealele Urbane, pentru regiunea „i”;
- IPR_SR_i - Indicele Policentric Regional pentru Arealele Rurale determinat în funcție de populație și de numărul de sate ambele clasificate după situația lor economico-socială, pentru regiunea „i”;
- i - 1,....., 8 regiune, 9 – nivel mediu național.

Cap.5. Caracterizarea cantitativă a dezvoltării arealelor urbane și rurale, la nivel regional, în România

Analiza dipersiei teritoriale a polilor de creștere economică, precum și a polilor de dezvoltare, deja legalizați din România prin PATN, scoate în evidență existența unui adevărat “vid” spațial între aceștia.

Fig.1. Sisteme urbane regionale

Sursa: “Atlasul României”, http://www.mdrl.ro/_documente/atlas/a_soc_cult.htm

România, este dominată de numeroase orașe de mici dimensiuni și de un spațiu rural semnificativ care reprezintă peste 80% din teritoriul său. Spațiile rurale românești sunt entități cu o puternică inerție istorică, dar totodată, acestea sunt tributare constrângerilor legate de distanță, de infrastructură, de calitatea și pregătirea forței de muncă, etc.

În contextul dezvoltării teritoriale, atât orașele mici cât și unele localități rurale, ar putea avea rol în viitor. Cercetarea s-a axat în prima parte a capitoului 5 pe calcularea indicelui policentric regional pentru areale urbane de diferite dimensiuni, iar în a doua parte pe calcularea indicelui policentric regional al spațiului rural de diferite nivele de dezvoltare, pentru toate cele opt regiuni ale țării,

Au fost efectuate calcule statistice privind orașele din România, pe regiuni de dezvoltare și în funcție de mărimea populației, și anume: (i) poli de importanță locală - orașe cu până în 10.000 de locuitori, (ii) poli de importanță locală - orașe cu 10.000 – 20.000 de locuitori, (iii) poli de importanță locală - orașe cu 20.000 - 50.000 de locuitori; (iv) poli de importanță regională - orașe cu 50.000 – 250.000 de locuitori .

Pentru a cuantifica cele trei dimensiuni ale policentricității (mărime, localizare, conectivitate) și a decide care dintre cele 4 categorii de orașe menționate mai sus îndeplinesc cerințele policentricității se parcurg următoarele etape:

- *Etapa 1-a:* Pentru dimensiunea reprezentată de *Mărime*: pentru seriile de date referitoare la populația urbană și structurate după mărimea orașelor²³ și pe cele 8 regiuni de dezvoltare se analizează nivelurile indicatorului Coeficient de Variație (CV); se aleg cele mai mici valori, deoarece ele asigură cea mai mică împrăștiere în raport cu media;
- *Etapa a 2-a:* Pentru dimensiunea reprezentată de *Localizare*: se analizează - pentru seriile de date referitoare la numărul de orașe și structurate după mărimea acestora²⁴ și pe regiuni de dezvoltare - nivelurile indicatorului Dispersie (σ^2); se aleg cele mai mici valori, deoarece urmărim modul de distribuire a spațială a orașelor de o anumită dimensiune;
- *Etapa a 3-a:* Pentru dimensiunea reprezentată de *Conectivitate* s-a folosit un set de indicatori specifici (drumuri publice, drumuri publice modernizate, densitatea drumurilor publice pe 100 km² teritoriu, linii de cale ferată în exploatare, densitatea liniilor pe 1000 km² teritoriu, etc.), care au fost analizați comparând nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare cu Media națională. Pentru susținerea dezvoltărilor policentrice este de dorit ca Nota

²³ Categoriile de mărime ale orașelor sunt următoarele: (i) orașe cu până în 10.000 de locuitori, (ii) orașe cu 10.000 – 20.000 de locuitori, (iii) orașe cu 20.000 - 50.000 de locuitori; (iv) poli de importanță regională - orașe cu 50.000 – 250.000 de locuitori.

²⁴ Idem ca în etapa anterioară.

agregată regională aferentă viitoarelor rețele policentrice să aibă valori superioare sau cât mai apropiate de nota agregată Medie Regională.

- *Etapa a 4-a:* Pentru luarea deciziei de proiectare a viitoarelor rețele policentrice pentru diferite categorii de areale urbane, se analizează nivelurile indicatorului Coeficient de Variație și cele ale indicatorului Dispersie și se alege acel spațiu, care concomitent îndeplinește cerința de a avea cea mai mică valoare pentru cei doi indicatori menționați; apoi acest rezultat este completat cu informațiile oferite de Nota Agregată Regională a Conectivității, ca expresie concentrată a capacității fiecărei regiuni de a asigura legătura cu celelalte entități.

Se constată că în funcție de nivelul Indicelui Policentric Regional pentru Areele Urbane stabilit pentru orașe mici și mijlocii în viitoarele politici de dezvoltare policentrică locală vor putea fi incluse un număr de 73 de orașe, distribuite în toate cele 8 regiuni de dezvoltare, acestea aparținând categoriilor de mărime orașe cu 10.000-20.000 de locuitori și orașe cu 20.000-50.000 de locuitori.

Distribuirea celor 73 de orașe pe categorii de mărime este următoarea: 67,1% din total sunt orașe cu 10.000-20.000 de locuitori (în Regiunea Nord-Vest, în Regiunea Vest, în Regiunea Sud-Vest și în Regiunea Centru) și restul de 32,9% orașe cu 20.000-50.000 de locuitori (în Regiunea Sud-Muntenia, în Regiunea Nord-Est, în Regiunea Sud-Est și în Regiunea București-Ilfov).

Numărul total de locuitori din cele două categorii de orașe este estimat la 1.449.129 de locuitori, ceea ce reprezintă 12,2% din populația urbană totală. Structura populației urban din cele două categorii de orașe este următoarea: 46,7% din numărul total de locuitori sunt orașe cu 10.000-20.000 de locuitori și 53,3% sunt locuitorii din orașele cu 20.000-50.000 de locuitori.

Numărul mediu de locuitori ce revin în medie pe un oraș este de 19.851 de locuitori, cu diferențe în funcție de categoria de mărime a orașelor; astfel, în orașele cu 10.000-20.000 de locuitori numărul mediu de locuitori ce revin în medie pe un oraș este de 13.820 de locuitori și în orașele cu 20.000-50.000 de locuitori numărul mediu de locuitori ce revin în medie pe un oraș este de 32.165 de locuitori.

Analizând nivelul *Indicelui Policentric Regional pentru Spațiul Rural* se constată că:

- În regiunile cu cel mai înalt nivel al Indicelui Policentric Regional pentru Spațiul Rural sunt incluse Regiunea București –Ilfov, care însă nu este reprezentativă și poate fi exclusă, (1), Regiunea Vest (0,358) și Regiunea Centru (0,225); acestea sunt urmate de Regiunea Nord-Vest (0,212) și de Regiunea Sud-Est (0,197);

- În categoria regiunilor cu cel mai redus nivel al Indicelui Policentric Regional pentru Spațiul Rural sunt incluse Regiunea Sud-Muntenia (0,135), Regiunea Nord-Est (0,139), pe de o parte și Regiunea Sud-Vest Oltenia (0,159).

Din punctul de vedere al decidentului care trebuie să distribuie fondurile pentru investiții reiese că acesta ar putea avea ca *primă prioritate a politicii sale spațiale orientarea spre arealele rurale ce înregistrează cele mai înalte niveluri ale Indicelui Policentric Regional a Spațiului Rural. Totodată, o astfel de abordare este de natură a crea premise pentru dezvoltări regionale sinergice viitoare.*

Pentru a putea folosi *sistemele de așezări ca instrumente în dezvoltarea teritorială* este necesar a se „racorda” relațiile dintre așezări; practic aceasta înseamnă creșterea cooperării urban-rural, întărirea în teritoriu a zonelor funcționale, cooperarea partenerială între localitățile urbane și rurale mici și mijlocii la scară regională și transnațională, precum și crearea unor clustere de întreprinderi mici și mijlocii urbane și rurale.

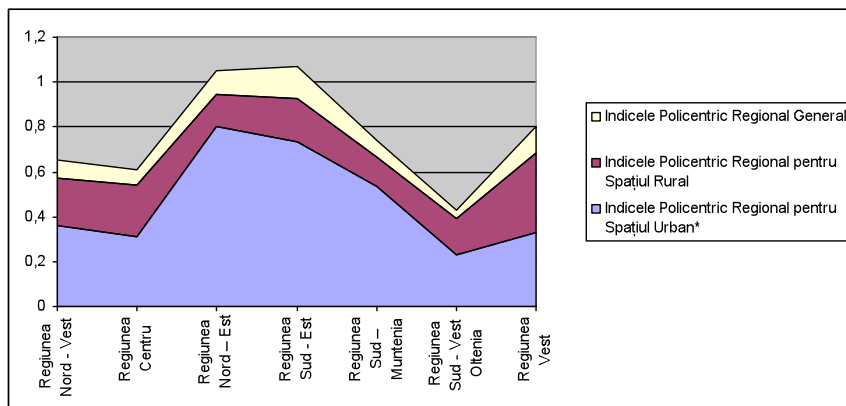
Având în vedere faptul că și în regiunile ce înregistrează cele mai înalte niveluri ale Indicelui Policentric Regional al Spațiului Rural există localități/sate cu un nivel de dezvoltare scăzut (sate foarte sărace și sate sărace, identificate pe baza datelor și informațiilor folosite pentru determinarea IDC) se propune atragerea cu prioritate doar a satelor din categoriile socio-economice mediu dezvoltate, dezvoltate, precum și din satele cu nivel maxim de dezvoltare; în această ipoteză rezultă următoarele *variante de tratare a includerii spațiului rural în politica de dezvoltare policentrică* :

- (i) Dacă se iau în considerare satele cu un nivel de dezvoltare economică și socială peste medie din primele 4 regiuni ce au cel mai mic nivel al Notei Agregate a Spațiului Rural sau cel mai înalt nivel al Indicelui Policentric Regional al Spațiului Rural (Regiunea București –Ilfov - 1; Regiunea Vest – 0,358; Regiunea Centru – 0,225; Regiunea Nord – Vest – 0,212 rezultă că se creează premise de atragere în noul sistem policentric a unui număr de 4622 sate (38,2% din numărul de sate total) cu 3.173.785 de locuitori (32,8% din populația rurală totală);
- (ii) În cazul în care din varianta inițială (i) se exclude Regiunea București –Ilfov, ca nefiind reprezentativă pentru spațiul rural, atunci pentru regiunile rămase (Regiunea Vest cu IPR_SR – 0,358; Regiunea Centru – 0,225; Regiunea Nord – Vest – 0,212) se creează premisele atragerii într-un sistem de rețele policentrice a 4524 sate (37,4% din numărul de sate total) cu 3.003.676 de locuitori (31,1% din populația rurală totală);
- (iii) Dacă se iau în considerare satele cu un nivel al Indicelui Policentric Regional pentru Spațiul Rural din primele 6 regiuni (Regiunea București –Ilfov cu IPR_SR - 1;

Regiunea Vest – 0,358; Regiunea Centru – 0,225; Regiunea Nord – Vest – 0,212; Regiunea Sud - Est – 0,197; Regiunea Sud – Vest Oltenia – 0,159), atunci în rețelele policentrice ar putea fi atrase un număr de 7877 de sate (65,1% din numărul de sate total) cu 5.632.567 de locuitori (58,2% din populația rurală totală).

În aceste condiții, Indicii Policentrici Regionali Generali pentru cele opt regiuni de dezvoltare din România vor fi următorii:

Grafic 2. Indicele Policentric Regional General

Sursa: Calculații proprii

Din punctul de vedere al decidentului ce va folosi structurile urbane și rurale, ca instrumente reale de dezvoltare teritorială pentru *diminuarea vidului spațial de dezvoltare* ce există, în prezent, în România, între poli de dezvoltare și cei de creștere economică, este necesar de a acorda prioritate susținerii dezvoltării de rețele policentrice în acele areale ce înregistrează cele mai înalte niveluri ale Indicelui Policentric Regional General.

Având în vedere acest deziderat, într-o prima etapă, apreciem că se pot înscrie Regiunea Sud-Est (cu un IPR_GEN de 0,144), Regiunea Vest (cu un IPR_GEN de 0,117) și Regiunea Nord-Est (cu un IPR_GEN de 0,112).

Apoi, într-o etapă imediat următoare de continuare a susținerii măsurilor de dezvoltare spațială și de reducere a vidului de dezvoltare se vor putea situa Regiunea Nord-Vest (0,077), Regiunea Sud-Muntenia (0,072) și Regiunea Centru (0,70).

În ipoteza în care în funcție de clasamentul entităților de referință după Indicele Policentric Regional General *se proiectează cele două etape ale noii politici spațiale menționate mai sus* se creează premisele atragerii în rețelele policentrice regionale a 17.031.782 de locuitori din care 8.725.556 de locuitori din mediul urban și 8.306.226 de locuitori din mediul rural sau 73,5% din populația urbană totală și 85,9% din populația rurală totală. Totodată, populația rurală ce ar putea

fi implicată în primele două etape ale realizării de rețele policentrice urban-rural va aparține unui număr de 10.083 sate, respectiv 83,4% din numărul de sate total.

În acest mod se creează noi premise de difuzie spațială a efectelor politicilor de dezvoltare. O astfel de abordare de *coordonare inteligentă* a acțiunii localităților urbane și rurale se înscrie și în principiile ce stau la baza politicii Uniunii Europene de creștere a capacității de a ajuta partenerii teritoriali să conlucreze. De asemenea, se vor putea obține noi pârghii mai puternice pentru schimbare și se vor crea premise de utilizare a punctelor forte ale fiecărei entități angrenate în viitoarele rețele policentrice pentru a se obține cel mai bun efect.

5. Concluzii și propuneri

Teza doctorat cuprinde următoarele concluzii:

- 1.** În contextul procesului globalizării și al aprofundării integrării europene s-a constatat că *nu există un model* clar, simplu și universal care să răspundă scopurilor dezvoltării economice ale unei regiuni, ci *există o serie de elemente - atât externe cât și interne – de influențare a politicii și strategiei de dezvoltare, care trebuie temeinic analizate, exact cuantificate și realist exploatate.*
- 2.** În *România* regiunile nu au caracter administrativ ci au rol statistic și în planificare, iar politica de dezvoltare regională aplică principiile politicii de dezvoltare regională europeană. Documentul de referință pentru politicile de dezvoltare regională din România este „*Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială a României (CSDTR)*”²⁵ ale cărui linii directoare sunt: (i) Racordarea la rețeaua europeană a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială; (ii) Structurarea și dezvoltarea rețelei de localități urbane prin dezvoltarea la scară națională și regională a infrastructurilor de transport și telecomunicații considerate adevărate „armături” pentru sistemele de dezvoltare echilibrată; (iii) Afirmarea solidarității urban–rural; (iv) Consolidarea și dezvoltarea rețelei de legături inter-regionale; (v) Valorificarea patrimoniului natural și cultural.
- 3.** Prin dezvoltări policentrice se crează premise de *abordare sistemică a dezvoltării* ceea ce ar permite, pe de-o parte, o dezvoltare mai echilibrată a teritoriului, iar pe de altă parte, evitarea dezechilibrelor ce apar în jurul marilor aglomerări urbane.
- 4.** Dezvoltarea policentrică încearcă să combine aspectele competitivitate și coeziune. Coeziunea este, în general, echivalată cu absența disparităților regionale. Politica de coeziune și Strategia Europa 2020 vor contribui în mod semnificativ la generalizarea creșterii și a prosperității în

²⁵ Aprobata în anul 2005

întreaga Uniune, reducând în același timp disparitățile economice, sociale și teritoriale, abordând, în același timp, provocări cum ar fi îmbătrânirea populației și schimbările climatice.

5. Rețeaua policentrică din România este realizată în acord cu Legea 351/2001 privind amenajarea teritoriului, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu prevederile din „Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială a României 2030” (MDRL, 2008), prin care sunt *identificate șase tipuri de distribuții ale ariilor urbane*, după cum urmează: (i) poli metropolitani de creștere economică de tip MEGA; (ii) poli naționali OPUS (Orizont Potential Urban Strategic); (iii) poli regionali OPUS (Orizont Potential Urban Strategic); (iv) poli regionali OPUS (Orizont Potential Urban Strategic); (v) poli subregionali; (vi) poli locali.

6. Tendința evoluției populației totale din România este de reducere (în anul 2008 față de anul 2000 numărul de locuitori s-a micșorat cu 4%). Populația urbană a României (11.867.909 de locuitori) reprezintă cu puțin peste 55% din populația totală a țării, ceea ce plasează țara noastră în rândul țărilor slab urbanizate din Europa. Cele mai mari ponderi ale populației urbane sunt în Regiunea București-Ilfov (17,3% din total populație urbană), iar cele mai reduse ponderi ale populației urbane sunt în Regiunea Sud-Vest (9,2%) și în Regiunea Vest (10,2%). Evident aceste concluzii se explică și dimensiunile regiunilor respective.

7. La 1 iulie 2008, rețeaua urbană a României cuprindea 319 orașe, cea mai mare concentrare de orașe se află în Regiunea Centru (17,9% din numărul total de orașe, respectiv un număr de 57 de orașe) și cel mai mic număr de orașe este în Regiunea București-Ilfov (2,8%, respectiv 9 orașe).

8. În cadrul politicii de dezvoltare regională va fi necesar ca: (i) atât Poli metropolitani MEGA (Zone Metropolitane de Creștere Europene) cu vocație internațională, cât și Poli naționali (cu potential FUA - arii funcționale urbane) să funcționeze ca zone/areale metropolitane de asigurare a legăturilor cu ariile metropolitane europene; (ii) să fie analizată și posibilitatea dezvoltării în viitor de poli supraregionali OPUS (orașe cu 200.000-250.000 de locuitori) în Regiunea Sud-Est și în Regiunea Sud Muntenia unde nu există astfel de entități; (iii) localitățile urbane cu 20.000 – 50.000 locuitori, care sunt fie municipii (rangul II), fie orașe (rangul III), și care au rol de echilibru la nivel județean, vor trebui să fie transformate în adevărați polarizatori, fapt pentru care acestea vor trebui să fie susținute, consolidate și atrase în procesele de delocalizare a unor funcțiuni - în principal administrative și de servicii - pentru dezvoltarea echilibrată a rețelei urbane; (iv) orașele cu 10.000-20.000 de locuitori, care sunt orașe mici (rangul III – conform PATN), și, în general, acestea având un rol de deservire pentru spațiul rural, precum și un nivel de dezvoltare și dotare foarte diferit să fie atrase în procesele de descentralizare și să devină poli locali de dezvoltare conectați la rețeaua urbană locală/regională.

9. Din analiza numărului populației rurale și a numărului de sate a rezultat că pentru viitoarele rețele policentrice satele mediu dezvoltate, în satele dezvoltate, precum și cele cu un nivel maxim de dezvoltare ar putea reprezenta, alături de orașele de importanță locală, posibili parteneri în procesul de creare a unor poli de dimensiuni mai mici.

10. Pentru îndeplinirea obiectivelor naționale ce decurg din Strategia Europa 2020 - în vederea unei integrări mai strânse a politicilor UE și pentru a concretiza orientările integrate din documentul de referință menționat - apreciem că alături de un cadru strategic comun (CSC) al CE²⁶, un contract de parteneriat pentru dezvoltare și investiții²⁷ și acțiuni de promovare a programelor operaționale (PO)²⁸ sunt necesare, în egală măsură, și *instrumente coerente de măsurare a alocărilor (unul dintre acestea fiind și Indicele Policentric Regional General, respectiv IPR_GEN) pe baza cărora să se fundamenteze unitar dezvoltarea unor noi structuri teritoriale adecvate - cum sunt, de exemplu, poli de dimensiuni mai mici și mijlocii cu specific urban-rural local.*

11. Indicele Policentric Regional General s-a obținut ca produs între Indicele Policentric Regional pentru Areale Urbane și Indicele Policentric Regional pentru Areale Rurale, fiecare dintre componentele sale fiind determinate, în principal, în funcție de populație și de numărul de orașe și respectiv de sate, cu mențiunea că populația orașelor și numărul acestora au fost structurată pe diferite categorii de mărime, iar populația satelor și numărul de sate au fost diferențiate pe categorii socio-economice.

12. În aceste condiții, după determinarea Indicilor Policentrice Regionali Generali, pe diferite criterii și pentru fiecare dintre cele opt regiuni de dezvoltare din România rezultă următoarele:

- (i) Într-o prima etapă de proiectare a unor politici de dezvoltare policentrică locală pentru entități mici și mijlocii, se vor putea înscrie în sistemele policentrice locale din Regiunea Vest (cu un IPR_GEN de 0,263) și din Regiunea Sud-Est (0,225);
- (ii) Pe termen mediu și lung în cea de a doua categorie de priorități de susținere a măsurilor de dezvoltare policentrică locală se vor putea include Regiunea Nord-Vest (0,146) și Regiunea Centru (0,145).

13. În ipoteza, în care, în funcție de clasamentul entităților de referință/regiunile de dezvoltare din România după Indicele Policentric Regional General, se crează noi modele și *premise de*

²⁶ care traduce obiectivele și ambițiile Strategiei Europa 2020 în priorități de investiții și care ar include Fondul de coeziune, Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit

²⁷ care ar stabili prioritățile de investiții, alocarea resurselor naționale și ale UE între domeniile și programele prioritare pentru aplicarea politicii de coeziune,

²⁸ care, ar reprezenta principalul instrument de gestionare și ar transpune conținutul documentelor strategice în priorități concrete de investiții, însoțite de obiective clare și măsurabile

difuzie spațială a efectelor politicilor policentrice de dezvoltare, de coordonare inteligentă a acțiunii localităților urbane și rurale de înscriere a acestora în principiile dezvoltării policentrice - principii ce stau la baza politicilor Uniunii Europene de creștere a capacității statelor membre de a susține conlucrarea partenerilor - se va putea asigura și valorificarea eficientă a acțiunii localităților și a comunităților de mici și medii dimensiuni, dar totodată se vor putea crea pârghii mai puternice pentru schimbare, pentru utilizarea punctelor forte ale fiecărei entități angrenate, pentru obținerea celui mai bun efect sinergic.

14. Prin *promovarea modificării sistemului urban național și încurajarea apariției unor poli de dimensiuni mai mici și mai mulți* se susțin și unele dintre principiile enunțate în „Conceptului Strategic de Dezvoltare Teritorială a României – 2030” și anume: întărirea adecvată a solidarității urban–rural, a diferitelor categorii de teritorii, inclusiv a celor rurale, prin dezvoltarea endogenă, bazată pe diversitate și performanță; promovarea parteneriatelor între orașe/aglomerații urbane și formele de asociere a entităților administrative rurale. Efecte scontate ale propunerilor de creștere a numărului de poli de dimensiuni mai mici și medii:

- Modificarea sistemului urban național, în vederea *diminuării discrepanțelor regionale și a redirectionării fluxurilor* migratorii dinspre metropolele consolidate și poli de creștere planificați spre poli de dezvoltare de dimensiuni mai mici;
- Prin crearea de poli de dezvoltare de dimensiuni mai mici și medii se *încurajează relocări industriale echilibrate, propulsarea industriilor prin dispersie la nivel inter-regional* – acest fenomen a fost limitat de influența economiilor de scală și a frânat dispersia capacităților industriale, extinderea la nivel spațial a dezvoltării economice generale – având în vedere faptul că, în general, conexiunile de natură economică nu atrag întotdeauna crearea și a conexiunilor la nivel spațial geografic. Totodată, are loc încurajarea activității sectorului servicii - încurajarea dezvoltării industriei autohtone prin dezvoltarea ofertei, în special a transferului tehnologic; încurajarea inovării proceselor și produselor; dezvoltarea abilităților antreprenoriale și formarea start-up-urilor.

Propuneri pentru viitor

1. În zilele noastre, mai mult ca oricând, complexitatea și dimensiunile modelelor de dezvoltare regională europene, inclusiv cele românești, vor fi supuse consecințelor globalizării. Acestea însă vor fi variabile de la un spațiu la altul, de la un teritoriu sau altul în funcție de modul în care se vor exprima prin indicatori adecvați interesele locale/ regionale precum și de resursele locale disponibile și posibil de angrenat în interes public la un moment dat. De aceea, dezvoltarea

regională europeană, în contextul mai larg al globalizării, trebuie privită ca un proces de integrare internațională (de piață), în care economiile și sistemele sociale locale/regionale experimentează o creștere rapidă a sferei lor de influență, fiind supuse unor interdependențe reciproce.

2. Având în vedere faptul că în extinderea la nivel spațial a dezvoltării economice generale conexiunile de natură economică nu atrag întotdeauna și conexiuni la nivel geografic, va trebui ca, în viitor, deciziile guvernamentale și legislative să țină cont de Indicii de Dezvoltare Policentrică, ceea ce lucrarea de față a încercat să propună. Numai astfel, coeziunea teritorială, economică și socială vor deveni axe de un real sprijin pentru perioada 2014-2020 și totodată, baza de plecare pentru proiectele de dezvoltare echilibrată și durabilă menite să asigure o șansă echitabilă diferitelor regiuni, zone cu parametri de dezvoltare diferiți, să reducă disparitățile.

... În caz contrar, disparitățile inter-regiuni și intra-regiuni acestora vor crește, iar dezechilibrul economic, social și teritorial se va adânci.

3. Pentru a pregăti noi și realiste proiecte de dezvoltare regională pentru următoarea perioadă de programare a finanțării europene 2014-2020 în România vor trebui finalizate Planurile de Dezvoltare Regională bazate pe Planurile de Amenajare Teritorială Regionale și pe Strategiile de Dezvoltare Metropolitană și Regională. Acțiunea de elaborare a Planurilor Integrate de Dezvoltare Urbană (PID), demarată în anul 2010, nu numai că este foarte costisitoare, dar reprezintă și o provocare pentru fiecare comunitate, care va trebui să se reflecte în aceste documentații modul în care interesele locale se circumscriu procesului de europenizare a structurilor teritoriale românești în contextul absorbției fenomenelor și proceselor generate de criza economico-financiară, pe de o parte, și, pe de altă parte, de extindere a procesului de globalizare.

4. Creșterea preocupărilor de pregătire a condițiilor de elaborare a unor proiecte de dezvoltare regională și locală realiste pentru accesul fiecărei comunități la finanțările europene viitoare (2014-2020) înseamnă o viziune echilibrată de dezvoltare teritorială, o preocupare constantă de dezvoltare echilibrată și durabilă a diferitelor zone urbane și rurale, deoarece relația urban-rural într-o țară, unde 45% din populație trăiește în mediu rural trebuie să fie una primordială și cu obiective prioritare puține și solid fundamentate. Totodată, politica românească de coeziune economică, socială și teritorială tinde să se înscrie în direcțiile generale ale „...creerii unui nou spațiu european policentric, care să permită nu numai apariția unor rețele urbane ci și construirea unor scenarii comune de dezvoltare...”(după documentul intitulat „Perspectiva de Dezvoltare Spațială a Europei – PDSE”, ESPON, 2006). De asemenea, modelul de dezvoltare a unor rețele policentrice locale de mici și medii dimensiuni va permite alternative realiste de

parteneriat urban- rural, va permite relocări ale activității industriale, încurajarea sectorului de servicii, a dezvoltării industriei autohtone prin amplificarea ofertei - în special a transferului tehnologic, a inovării, a dezvoltării capacităților antreprenoriale și a multiplicării green-field-urilor.

6. Limitele și perspectivele cercetării

1. Pe baza analizei nivelului agregării regionale în cazul diferitelor categorii de mărime a orașelor și satelor din România, luând în calcul Indicele Policentric Regional Rural, Indicele Policentric Regional pentru Areale Urbane, precum și Indicele Policentric Regional General se vor putea concepe proiecte de dezvoltare policentrică, care îmbinând aceste date și informații să cuprindă nu numai poli de creștere mari sau regionali, ci și zone urbane și rurale, care luând în considerare axe de dezvoltare bazate pe indici de mărime, de localizare, de conectivitate, de dezvoltare economică să poată asigura date și informații pentru o strategie de dezvoltare teritorială echilibrată.

2. Analiza și proiectarea unor instrumente de agregare teritorială a reprezentat o adevărată provocare cu care ne-am confruntat. Aceasta pentru că a trebuit să facem o atentă selecție din multitudinea de instrumente dezvoltate pentru analiza fenomenelor și proceselor socio-economice legate de agregarea spațială. Precizăm că procesul de „adaptare” a cunoștințelor și de transfer la condițiile României a modelelor de dezvoltare regională din Uniunea Europeană a avut în vedere cel puțin două dimensiuni ale specificului țării noastre, și anume: numărul mare de orașe de mici dimensiuni existente - și care la nivel local vor trebui să devină adevărați „generatori” de dezvoltare; dimensiunile spațiului rural din România, pe de o parte, și, pe de altă parte, faptul că în fundamentarea deciziilor din politicile de dezvoltare spațială localitățile rurale sunt de cele mai multe ori tratate separat și nu în conexiune cu spațiile urbane învecinate. Am încercat să proiectăm un instrument pentru promovarea unui sistem urban echilibrat și policentric, precum și pentru apariția unei noi relații oraș-sat în vederea asigurării unei accesibilități echilibrate la infrastructuri și la cunoaștere, precum și pentru dezvoltarea durabilă, gestiunea prudentă și protejarea patrimoniului natural și cultural.

3. Apreciem că prin realizarea Indicelui Policentric Regional General, expresie a nivelului de dezvoltare a arealelor urbane și rurale, se vor crea premise reale pentru decidenți de definire a unor sisteme echilibrate de dezvoltare policentrică și de diferite dimensiuni în acord cu structurile existente în România. De asemenea, Indicele Policentric Regional General propus în lucrarea de

față reprezintă o expresie sintetică a unei largi varietăți de factori economici, sociali și geografici/spațiali luați în considerare în scopul armonizării interdependențelor reciproce. Acesta prin modul în care este realizat reflectă caracteristicile structurale individuale ale regiunilor de dezvoltare utilizând date și informații specifice zonelor urbane și rurale.

4. Având în vedere propunerea originală din această lucrare de creare a unui instrument de identificare, evaluare și monitorizare a dezvoltării policentrice regionale apreciem că încă sunt necesare analize și dezbateri privind, pe de o parte, formarea acestuia, indicatorii ce îi compun, modul de agregare și, pe de altă parte, funcționalitatea lui.

5. România are resurse, capacități neexploatate și care pot fi valorificate numai ținând cont de specificul local, îmbinând tradițiile, cultura, potențialul turistic și economic cu parametrii de dezvoltare. Pentru asigurarea unei utilizări eficiente a resurselor financiare în domeniile legate direct de politica de coeziune²⁹ se poate înscrie și promovarea și încurajarea apariției unor poli locali de dimensiuni mai mici și mijlocii și mai mulți.

6. Este nevoie de o mai mare preocupare de urmărire a obținerii unor efecte sinergice și de evaluare a acestora în cazul proiectelor teritoriale noi adresate comunităților mici și mijlocii. În literatura de specialitate se consideră că planificarea și/sau implementarea unui pol de creștere nu este o acțiune ușoară, deși beneficiile ar putea fi semnificative (Allen K., 1987). Ceea ce merită subliniat este și faptul că a crea un pol de creștere într-un centru relativ mic este o acțiune relativ riscantă, deoarece: infrastructura devine mai sofisticată și indivizibilă; industriile/ domeniile de activitate sunt din ce în ce mai specializate și mai puțin integrate vertical, generând cereri tot mai mari pentru servicii și alți furnizori; se produce o creștere a nevoii de dezvoltare în regiunile subdezvoltate care la rândul ei este legată de caracteristicile benefice induse de aglomerările urbane de mari dimensiuni, acestea din urmă având capacitatea de a stimula creșterea economică și în regiunile rămase în urmă din punct de vedere economic; proximitatea rămâne un factor de locație important în formarea polilor de creștere.

7. Faptul că orașele mici reprezintă "un anumit mod de viață" și că acestea se confruntă cu multe provocări comune, în ciuda diferențelor existente între statele membre în ceea ce privește structurile lor administrative și financiare, este confirmat de înființarea Confederației Europene a Orașelor și Comunelor Uniunii Europene (CTME). Organizația a fost oficial înființată la începutul acestui an de șapte asociații naționale, reprezentând orașele mici din șapte state membre (Franța, Germania, Ungaria, Italia, Polonia, România și Spania), care și-au reunit forțele pentru a-

²⁹ Concluziile celui de-al cincilea raport privind coeziunea economică, socială și teritorială: viitorul politicii de coeziune, CE, Bruxelles, COM(2010) 642/3.

și spori influența asupra politicilor UE. Deși asociațiile naționale diferă unele de altele, nu doar din punct de vedere al structurii lor, dar și al apartenenței lor și al modului în care definesc conceptul de "oraș mic" CTME va facilita schimbul de cunoștințe și de experiență între membrii săi și va pleda și pentru susținerea reformei fondurilor structurale ale UE.

În acest context, sperăm că susținerea înființării în România de noi poli locali de creștere va fi susținută și de noua Confederație Europeană a Orașelor și Comunelor Uniunii Europene (CTME), care va pleda și pentru susținerea reformei fondurilor structurale ale UE³⁰, pentru reformarea politicii de coeziune a UE înainte de următorul val de programe, care urmează să fie lansat în 2014.

³⁰ Conform Comunicatului de presă apărut în EURACTIV, Publicat: 17 Febr. 2011

7. Referințe bibliografice selective

1. ALASIA, A „Alternative measures of Territorial Disparity: An Application to Canada, OECD, Public Governance and Territorial Development Directorate”, Territorial Development Policy Committee, Working Party on Territorial Indicators, 2002
2. ALLEN, K „Growth centres and growth centre policy” in Warne, E.J.D. (ed.), *Regional Policy in Efta*, Geneva, 1971, în Vanhove, N., *Regional Policy: A European Approach*, Ashbury 1987
3. ALONSO, W. „The economics of urban size”, Papers of the Regional Science Association, 26, 1971
4. AMISSE, Sylvain & Colab. „The concept of cluster and its two logics”, EAEPE Conference „Labour, Institutions and Growth in a Global Knowledge Economy”, Roma, 6-8 noiembrie, 2008
5. ANGELESCU, Coralia „Economia României și Uniunea Europeană”, Vol.VI, Colecția Teorie Economică, Ed. ASE, București, 2007
6. ANTONESCU, Daniela „Dezvoltarea regională în România. Concept, mecanisme, instituții”, Ed.Oscar Print, București, ISBN 973-668-011-8, 2003
7. ARROW, K. „The economic implications of learning by Doing”, Review of Economic Studies, 29, 1962
8. ASCHAUER, D.A. „Is public expenditure productive?”, Journal of Monetary Economics 23, ISSN: 0304-3932, Imprint: ELSEVIER.
9. ATALIK, G. „Some effects of regional differentiation on integration in the European Community”, papers of the Regional Science Association, vol. 69, 1990.
10. BACHTLER, J.; YUILL, D. 2007 “Regional Policy in Western Europe: Taking Stock of the Shift in Paradigm”, in Ruhr-Forschungsinstitut für Innovations- und Strukturpolitik (RUFIS), Beiträge zur Ballungsforschung, Bochum, 2008
11. BANSKI, Jerzy „Dilemas for Regional Development in the Concepts Seeking to Develop Poland’s Spatial Structure” in Regional Insights, Vol.44, no.3, June 2010, Regional Studies Association, Seaford, East Sussex, UK, 2010
12. BARA, Simona „Stadiul dezvoltării agriculturii României comparativ cu statele Uniunii Europene” Probleme economice, nr.29,CIDE-INCE, Academia Română, ISSN 1222-5401, București, 1996
13. BARA, Simona, MOLDOVAN Minodora, RUSALI Mirela, ROMAN Ioana „Identificarea zonelor rurale cu disfuncționalități în agricultură”, Probleme economice, nr.30,CIDE-INCE, Academia Română, ISSN 1222-5401, București, 1996
14. BARCA, Fabrizio “The Union and Cohesion Policy – Thoughts for Tomorrow”, Transcript of the presentation at the Conference for the 5th Anniversary of Poland’s Accession to the EU, Brussels, November 4, 2009
15. BARCA, Fabrizio „An Agenda for a Reformed Cohesion Policy, A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations”, Independent Report prepared at the request of Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy, Brussels, 2009
16. BARCA, Fabrizio „An agenda for a reformed cohesion policy. Independent Report” Solicitat de Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy, April 2009
17. BARNA, R.C. “Economia regională”, Ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2008
18. BARRIOS, S. “The Dynamics of Regional Inequalities”, in Economic Papers of the European Commission, No. 229, Brussels, 2005
19. BARTA, GY.; BELUSZKY, P.; FÖLDI, ZS.; KOVÁCS K. Coord. „A területi kutatások csomópontjai” MTA, Regionális Kutatások Központja, Pécs, 2010
20. BASTIAAN, De Goei & Colab. „Functional Polycentrism and Urban Network Development in the Greater South East, UK: Evidence from Commuting Patterns” in Regional Studies, Vol.44, no.9, Nov. 2010, Regional Studies Association, Seaford, East Sussex, UK, 2010
21. BECKMANN, M. J. MCPHERSON, J.C. „City size distribution in a central place hierarchy: an alternative approach”, Journal of Regional Science, 10, 1970
22. BENEDEK, J. „Amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională”, Presa Universitară Clujeană, 2004
23. BENKO, G. „La science régionale”, PUF, Paris, 1998
24. BERRY, B. J. L. „Hyerarchical diffusion: the basis of development filtering and spread in a system of growth centers” in: N. M. HANSEN (Ed) Growth Centers in Regional economic Development. New York: The Free Press, 1972

25. BICKENBACH, F. ; BODE, E. „Disproportionality measures of concentration, specialization and polarization”, Kiel Working Paper 1276. Kiel Institute for World economics, 2006
26. BIRSAN, Maria „Integrarea economică europeană”, vol.III –Mediul European al Afacerilor, Ed. Fundației pentru studii Europene, Cluj-Napoca, 2006
27. BÎRSAN, Maria „Integrarea economică europeană”, vol.II –Uniunea Europeană – relații economice cu alte zone, Ed. Fundației CDIMM Maramureș, Baia Mare, 1999
28. BOHATEREȚ, V.M.-Coord. „Posibilități de dezvoltare a României prin programe și fonduri de la Uniunea Europeană”, Academia Romana - Filiala Iași, Ed.Terra Nostra, Iași, 2007
29. BOISIER, S. „Growth Poles: Are They Dead?”, in B. Prantilla (ed.), National Development and Regional Policy (Nagoya, Japan: United Nations Centre for Regional Development, 1981
30. BONACCORSI, A. „Towards better use of Conditionality in Policies for Research and Innovation under Structural Funds – The Intelligent Policy Challenge”, University of Pisa, Italy, 2008
31. BORBÉLY László „A regionális fejlődés elmélete és modelljei. Policentrikus fejlődés”, A Romániai Magyar Közgazdász Társaság és a Babe udományegyetem s–Bolyai T, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kara magyar tagozatának közös szakmai közlönye, Kiadja a Romániai Magyar Közgazdász Társaság, RMKT, 2009, ISSN 1582-1986, CNCSIS 755-2007 (C)
32. BOSCO, M. G. „Specialization and concentration in a polarized country, the case of Italian regions” in: The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion, (Ed) by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. And Petrakos, G. , Routledge: Taylor and Francis, 2008
33. BOUDEVILLE, J.R. „Problems of Regional Planning”, Edinburgh: Edinburgh University Press, 1966.
34. BRANDL. B. ; FOLZER, C. „Regional structural change at the interface between old and new member states, the case of Austrian regions”, in: The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion, (Ed) by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. And Petrakos, G. , Routledge: Taylor and Francis, 2008
35. BRULHART, M. TRAGER, R. „An Account of geographic concentration patterns in Europe” Regional Science and Urban Economics, 35 (6): pg. 597 – 624, 2005
36. BUCK, N., GORDON, I.R., HALL, P., HARLOE, M. & KLEINMAN, M. „Working Capital: Life and Labour in Contemporary London”, London: Routledge, 2002.
37. CAMPEANU, Virginia; MOLDOVEANU, Marcel; Coordonatori „Contextul european și global de dezvoltare a Romaniei pre și post aderare”, Institutul de Economie Mondială, Academia Romană, București, 2006
38. CARROL C. „The Lucas Growth Model”, <<http://econ.jhu.edu/people/ccarroll/public/lecturenotes/Growth/LucasGrowth.pdf>>
39. CATTAN, N. „Redefining territories: functional regions, Territorial Development Service – Territorial Development Service Committee”, OECD, Paris, 2002
40. CHINITZ, B. „Contrasts in agglomeration: New York and Pittsburgh”, American Economic Review, 51, 279–89, 1961
41. CIUPAGEA, C. Coordonator „Procese definitorii și tendințe în integrarea economică europeană. Strategii de dezvoltare economică a României în perspectiva integrării în Uniunea Europeană”, Academia Romană, INCE, CIDE, Colecția Biblioteca Economică, Vol.8, București, 2003.
42. COCEAN, Pompei; FILIP, Sorin „Geografia regională a Romaniei”, Ed.Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008
43. COJANU, V. „A Discussion on Competitive Groups of Countries Within the European Area of Integration”, South- East European Journal of Economics 5:2 (2007a), pp. 185-202
44. COJANU, V. „Regional Policy and Development in an Enlarged Europe: A Survey of Theoretical Arguments”, Review of International Comparative Management, 6 (2005), 153-169
45. COJANU, V. „The Case for Competitive Areas of Integration: A Literature Review“, Studia Europaea LII: 2 (2007b), pp. 213-234
46. COJANU, V. & Colab. „Cerințe specifice ale gestionării instrumentelor structurale și implicațiile pentru România”, Institutul European din România, București, 2004
47. COMAN, Adela „New Growth Theory and economic Development” în The impact of Romania’s accession to the EU on regional structures, vol.1, Ed.AETERNITAS, Alba Iulia, 2007
48. CONROY, M. E. „On the rejection of growth center policy in Latin American Regional development planning”, Land Economics, 49, 1973
49. CONSTANTIN, Daniela Luminița, Coordonator „Coeziunea economico-socială și politica regională. Contribuția fondurilor europene la finanțarea programelor”, Ed.ASE, București, 2007

50. CONSTANTINESCU, Mădălina “Urban Development from European Integration Perspective”, in The impact of Romania’s accession to the EU on regional structures, Vol.2, Ed.AETERNITAS, Alba –Julia, 2007
51. COWELL, F. A. „Sensivity of Inequality measures to extreme values”, Discussion Paper no. DARP 60, London: London School of Economics, 2002
52. CRIPPS, Francis & Colab. “Regional Challenges in the Perspective of 2020 Regional Disparities and Future Challenges”, A report to the Directorate-General for Regional Policy; Unit Conception, forward studies, impact assessment, CONTRACT N°CE.16.AT.060 / 2008.CE.16.C.AT.022, Brussels, May, 2009
53. CZURIGA, Esyter “The regional Policy of the EU and its Results in Portugal: Convergence and divergence in practice”, în Society and Economy. Journal of the Corvinus University of Budapest, vol.31, no.2, Dec.2009, AKADEMIAI KIADO, Budapest, 2009.
54. DAVIES, S. & HALLET, M.. “Interactions between national and regional development” Hamburgisches Welt-Wirtschafts-Archiv (HWWA), Discussion Paper 207, 2002.
55. DINU, Marian; SOCOL, Cr.; NICULESCU, Aura “Fundamentarea și coordonarea politicilor economice în Uniunea Europeană”, Col.Prelegeri, Ed.Economică, București, 2006
56. DURANTON, G. & PUGA, D. “On the sources of convergence: a close look at the Spanish regions”, CEPR discussion paper, no. 1543, 1996
57. ELLISON, David “Subnational Regionalism in a supranational context: the case of Hungary”, în Romanian Journal of European Affaires, vol.8, no.1, April 2008, European Institute of Romania, Bucharest, 2008
58. FAIR, T. J. D. „A regional approach to regional development in Kenya”, South African Geographical Journal, 45, 1963
59. FALUDI, A. “Polycentric territorial cohesion policy”, Town Planning Review, 76, pp.107-118, 2005
60. FAWCETT, L. “Exploring regional domains: a comparative history of regionalism”, International Affairs vol. 80, no.3., 2004
61. FILION, Pierre „Reorienting urban development? Structural obstruction to new urban forms” în International Journal of Urban and Regional Research, vol.34, no.1, Ed. Wiley Blackwell, 2010
62. FITJAR, R.D. “Building Regions on Economic Success: Prosperity and Regionalism in Rogaland”, Scandinavian Political Studies, Vol. 29, No. 4, 2006
63. FUENTE (De La) A. “ On the sources of convergence: a close look at the Spanish regions”, CEPR discussion paper, no. 1543, 1996
64. FUENTE (De La) A. “ On the sources of convergence: a close look at the Spanish regions”, CEPR discussion paper, no. 1543, 1996
65. GAILE, G. L. „The spread-backwash concept”, Regional Studies, 14, Londra, 1980
66. GĂITAN, G. „Cadrul conceptual, legislativ și instituțional pentru amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională în România”, Urbanproiect, p.65, București, 2006
67. GĂITAN, G. “Cadrul conceptual, legislativ și instituțional pentru amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională în România”, Urbanproiect, București, 2006
68. HAGUE, C. & KIRK, K. “Polycentricity scoping study”, Office of the Deputy Prime Minister, London, 2003.
69. HAMID, Hosseini “Why development is more complex than growth: clarifying some confusions”. Review of Social Economy, Volume 61, Issue 1st March 2003, pages 91 – 110, 2003
70. HANSEN, N. “Efficient regional resource allocation and growth centre policy”, Paelnick, J.H.P. (ed.), Programming for Europe’s Collective Needs, Amsterdam, 1970, în Vanhove, N., Regional Policy: A European Approach, Ashbury 1987
71. HIRSCHMAN, A. O. „The Strategy of Economic Development”, New Haven, CT: Yale University Press, 1958
72. HOOVER, E. M. “Location Theory and Shoe and Leather Industries”, Cambridge, Harvard University Press, 1936
73. HOOVER, Edgar M.; GIARRATANI, F. “An Introduction to Regional Economics”, Regional Research Institute, West Virginia University, 1999
62. HORVÁTH GY. “Decentralizáció és regionalizmus Európában”, Pécs, 2001
63. HORVÁTH GY. (szerk.) „Régiók és települések versenyképessége”, MTA, Regionális Kutatások Központja, Pécs, 2006
74. HORVATH, Gyula „Cohesion Deficiencies in Eastern and Central Europe. Inequalities of Regional Research Area”, Discussion Papers, no.72, Series editor GAL Zoltan, Budapest, 2009
75. HOSSEINI, Hamid “Why development is more complex than growth: clarifying some confusions”, Review of

- Social Economy, Volume 61, Issue 1st March 2003
76. IANCU, Aurel *“Real Convergence and Integration”* în Romania Journal of European Affaires, vol.7, no.4, Dec.2007, European Institute of Romania, Bucharest, 2007.
 77. IANOȘ, I. *„Orașele și organizarea spațiului geografic”*, Ed.Academiei RSR, București 1987
 78. IARA, A. *„The regional economic structure of Romania 1992 – 2001”*, in: The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion, (Ed) by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. And Petrakos, G. , Routledge: Taylor and Francis, 2008
 79. ILLÉS I. *“Regionális gazdaságtan- Területfejlesztés”*, TYPOTEX, Budapest, 2008
 80. ISARD, W., SCHOOLER, E. W., VIETORISZ, T. *„Industrial Complex Analysis and Regional development. New York”*: John Wiley and Sons, 1959
 81. ISARESCU, Mugur *“New and Future Member States: Romania’s role in the EU-27”*, în Romanian Journal of European Affaires, Vol.5. no.3, Special Issue, European Institute of Romania, Bucharest, 2005
 82. JAMES, B. G. S. *„The incompatibility of industrial and trading cultures: a critical appraisal of the growth point concept”*, Journal of Industrial economics, 13, Londra, 1964
 83. JENSEN, O.B RICHARDSON T. *“Making European Space, mobility, power and territorial identity”*, Routledge, 2004.
 84. JENSEN, O.B. *„Discourse Analysis and Socio-spatial Transformation Processes: A theoretical framework for analysing spatial planning”*, Newcastle upon Tyne, Department of Town and Country Planning, University of Newcastle upon Tyne, 1997
 85. JULA, D., JULA, Nicoleta, AILENEI, D., GÂRBOVEAN, A. *„Economia dezvoltării, Teoria dezvoltării – probleme naționale – dimensiuni regionale”*, Editura Viitorul Românesc, 1999, București
 86. KLAASSSEN, L. H. *„Growth Poles. An Economic View”*, în Vanhove, N., Regional Policy: A European Approach, Ashbury 1987
 87. KLAREN, F., BOSSERT, Th.J. *“Promise of Development: Theories of Change”* in Latin America, WestviewPoint, 1986.
 88. KLASSEN, L. H. *„Methodes of Selecting Industres for Depressed Area”*, Paris: OECD, Paris, 1967
 89. KLASSEN, L. H. *„Area Economic and Social Development: Guidelines for Programmes”*, Paris: OECD, Paris, 1965
 90. KLASSEN, L. H. *„Methodes of Selecting Industres for Depressed Area”*, OECD, Paris, 1967
 91. KRIEGER – BODEN, C. *„Southern enlargement and structural change, case studies of Spain, Potugal and France”*, 2008
 92. KRIEGER – BODEN, C. *„Eastern enlargement in a nutshell, Case study of Germany”* in: The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion, (Ed) by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. And Petrakos, G. , Routledge: Taylor and Francis, 2008
 93. KRIEGER – BODEN, C. *„Southern enlargement and structural change, case studies of Spain , Potugal and France”*, 2008
 94. KRIEGER-BODEN, C. *„Eastern enlargement in a nutshell, Case study of Germany”*, in „The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion”, Ed. by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. And Petrakos, G. , Routledge: Taylor and Francis, London, 2008
 95. KRUGMAN, P. *„Geography and trade”*, MIT press, Cambridge, Massachusetts, 1991
 96. KULE, Lalia *„Urban-rural interactions in Latvia”* in Regional Insights, Issue I, Vol.I, Summer 2010, Regional Studies Association, Seaford, East Sussex, UK, 2010
 97. KUZNETS, S. *“Economic growth and Income inequality”*, American Economic Review, no. 65, 1955
 98. LÁZNE, Mariánské *“Reflection paper on future Cohesion Policy”*, Informal Meeting of Ministers for Regional Policy, Bruxelles, 22-24 aprilie 2009
 99. LENGYEL, I. *„Regionális gazdaságfejlesztés”*, Akadémiai Kiadó, Budapest,2010
 100. LENGYEL, I., RECHNITZER, J. *„Regionális gazdaságtan”*, Dialóg-Campus, p.391, Cluj, 2004
 101. LEWIN, A. *„Caracteres originaux des metropoles d equilibre”*, Urbanisme, 89, 1965
 102. LIPIETZ, A. *„The structuration of space, the problem of land, and spatial policy”*, in J. Carney, 1980
 103. LUCA, L. *„O țară și două agriculturi - România și reforma Politicii Agricole Comune a UE”*, CRPE, Policy Memo nr. 4, Octombrie, București, 2009
 104. LUCAS R. E. *“Some macroeconomics for the 21st century”*, Journal of Economic Perspectives, vol. 14, no. 1, 2000

105. LUTAS, Mihaela,
TIRON-TUDOR, Adriana
GHISOIU, Magdalena „*The impact of Romanian labor migration on the Romanian Development Regions*”, în Costs and Benefits of European integration. Case study for Romania, Ed.RISOPRINT, Cluj-Napoca, 2009
106. LUTTREL, W. F. „*Factory Location and Industrial Movement*”, London: National Institute for Economic and Regional Research, 1962
107. MALECKI, Ed. „*Jockeying for Position: What It Means and Why It Matters to Regional Development Policy When Places Compete*”, Regional Studies, vol. 38, no. 9 (decembrie 2004), pp. 1101-1120.
108. MARCHIS, Gabriela „*Impactul extinderii Uniunii Europene asupra strategiilor și politicilor regionale*”, Ed.Didactică și Pedagogică, București, 2009
109. MARCHIS, Gabriela „*Analiza fondurilor europene pre și post adrare în România*”, Ed.Didactică și Pedagogică, București, 2009
110. MARTIN Ron „*Thinking About Regional Competitiveness: Critical Issues*”, ‘Think-Piece’ Paper pentru East Midlands Development Agency, University of Cambridge, 2005
111. MARTIN Ron;
SUNLEY Peter;
KRUGMAN’S Paul „*Geographical Economics and Its Implications for Regional Development Theory: A Critical Assessment*”, Economic Geography, July 1996, 259-292
112. MARTIN, P. „*Public policies, regional inequalities and growth*”, Journal of Public Economics 73, ISSN: 0047-2727. Imprint: ELSEVIER.
113. MATON, J. „*Regional research and development planning: the case of East Flanders*”, Papers of the Regional Science Association, 14, 1965
114. MCCRONE, G. „*Regional Policy in Britain*” Ed.Allen and Unwin, London, 1969
115. MOLDOVEANU, M. „*Noile dimensiuni ale globalizării și integrării regionale*”, în Seria Probleme economice, Col.Biblioteca Economică, vol.253, Academia Romană, INCE, CIDE, București, 2007
116. MONFORT, Ph. „*Regional Convergence, Growth and Interpersonal Inequalities across EU*”, Directorate General Regional Policy, European Commission, Brussels, 2008
117. MORGENROTH, E. „*The impact of regional specialisation, urbanisation and agglomeration on economic activity in Ireland: an empirical analysis*”, Mimeo, 2005
118. MORGENROTH, E. „*Economic integration and structural change, the case of Irish regions*”, in: The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion, (Ed) by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. and Petrakos, G., Routledge: Taylor and Francis, 2008
119. MORSE, R. M.
MATHUR, O. P.
SWAMY, M. C. K. „*Costs of Urban Infrastructure as Related to Citz Size in Developing Countries*”. Palo Alto, CA: Standford Reasearch Institute, 1968
120. MORTON, Matthew H. „*Applicability of Impact Evaluation to Cohesion Policy*”, Department of Social Policy & Social Work, University of Oxford, United Kingdom, 2008
121. MULLIGAN, G. F. „*The effects of multiplier shifts in a hierarchical city-size model*”, Regional Science and Urban Economics, 10, 1980
122. MYRDAL, G. „*Economic Theory and Underdeveloped Regions*”, London: Duckworth, 1957
123. NEWMAN Peter;
KENWORTHY Jeffrey „*Sustainability and Cities*” (Sustenabilitatea și orașele mari), 1999, Island Press.
124. NICHOLS, V. „*Growth poles: an evaluation of their propulsive effects*”, Environment and Planning, 1, 1969
125. OLE, B. Jensen,
RICHARDSON Tim „*Making European Space, mobility, power and territorial identity*”, Routlege, 2004
126. PAPUC, Marilena & Colab. „*Modele Regionale de Economie*”, Curs ASE, 2009
127. PARR, J. B. „*The metropolitan area in its wider setting*”, in: A. SUMMERS, P. C. CHESHIRE and L. SENN (Eds) Urban Changes in the United States and in Western Europe: Comparative Analysis and Policy, 2nd edition, 1999
128. PASCARU, M. „*Introducere în sociologia regională*”, Ed. ARGONAUT, Cluj-Napoca, 2005
129. PAUN, N. „*Istoria construcției europene. Epoca postbelică*”, Ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 1999
130. PAUNA, Carmen Beatrice „*Zonele cu potențial de dezvoltare economică vectori ai creșterii competitivității regionale*”, Centrul de Informare și Documentare Economică, Academia Romană, Biblioteca Ecomică, Vol. 258-259-260, București, 2007.
131. PAUNA, Carmen Beatrice „*Labor Reallocation in Transitional Economies –Twenty Years Later*”, în Romanian Journal of Economic Forecasting, no.4/2009, Institute of Economic Forecasting, Academia Romană, Biblioteca Ecomică, București, 2009.

132. PERROUX, F. *“Economic space: theory and applications”*, Quarterly Journal of Economics, 64, Paris, 1950
133. PERROUX, F. *„L economie du XX eme siecle”*, Paris: Presses Universitaires de France, 1951.
134. POLENSKE, K. R. *„Growth pole theory and strategy reconsidered: domination, linkages and distribution”*, in: B. HIGGINS and D. SAVOIE (Eds) *Regional economic Development.Essays in Honour of Francois Perroux*. Boston: Unwin Hyman, 1988
135. POP, Adrian *“Globalization, regionalization and the EU-Japan-U.S.Triad”*, în *Romania Journal of European Affaires*, vol.6, no.3, Oct.2006, European Institute of Romania, Bucharest, 2006.
136. POP, L.,
PANDURU Filofteia,
VLAD, Gr. *„Harta sărăciei în România. Metodologia utilizată și prezentarea rezultatelor”*, CASPIS, Bucuresti, 2004
137. POPESCU, Ruxandra Irina *“Urban Dimension of the European Cohesion’s Policy”* în *The impact of Romania’s accession to the EU on regional structures*, vol.1, Ed.AETERNITAS, Alba Iulia, 2007
138. PORTER, E. Michael *„Regional Foundations of Competitiveness”*, Issues for Wales, 2002
139. PORTER, E. Michael *„Clusters and Competition”*, On Competition, HBS Press, 1998.
140. PUSCAS, Vasile *„Teme europene”* Ed. EIKON, Cluj-Napoca, 2008
141. RODRIGUEZ-POSE, Andres *“Socioeconomic restructuring and regional change: Rethinking growth in the European Community”*, *Economic Geography* Oct, Vol. 70: 4, 1994, 325-336.
142. ROMER, P. M. *„Endogenous technical change”*, *Journal of political economy*, April 1990
143. ROSCA, Elisabeta *“Regional Development Programmes in Romania in the Stage of Ante-Accession and Post-Accession”*, în *The impact of Romania’s accesssion to the EU on regional structures*, Vol.3, Ed.AETERNITAS, Alba –Iulia, 2007
144. SAGEATA, D.R. *“Modele de regionare politico-administrativă”*, Colecția Geografie Politică, Ed.TOP FORM, București, 2004
145. SAMOCHIȘ, B.,
VINCZE Maria *“Metode de analiză a activității unităților agricole”*, Editura Ceres, București, 1977.
146. SANDBERG Krister &
MEIJERS E. *“Polycentric development: panacea for regional disparities in European Countries?”*, International Institute for Applied Systems Analysis, Austria, în *Respons paper presented at the 10 th UNECE Conference on Urban and Regional Research*, 22-23 May, Bratislava, 2006.
147. SANDU D. *„Dezvoltare comunitară. Cercetare, practică, ideologie”*, Iași, POLIROM, 2005
148. SANDU D.,
VOINEAGU V.,
PANDURU Filofteia *“Dezvoltarea comunelor din România”*, iulie, INS, SAS, 2009, București.
149. SCOTT, A.J. &
STORPER, M. *„Regions, globalization, development”*, *Regional Studies*, no. 37, 2003, *Regional Studies Association*, Published By: Routledge, ISSN: 0034-3404
150. SHANZI Ke;
FESER, Ed. *„Count on the Growth Pole Strategy for Regional Economic Growth? Spread –Backwash Effects in Greater Central China”* in *Regional Studies*, Vol.44, no.9, Nov. 2010, *Regional Studies Association*, Seaford, East Sussex, UK, 2010
151. SPIEZIA, V. *„Mesurer les économies régionales”*, *Cahiers statistiques*, OECD, Paris, 2004.
152. STORPER, M. *„The Regional World: Territorial Development in a Global Economy”*, London: Guilford, 1997
153. SZEMLER, T. *„Economic integration and structural change, the case of Hungarian regions”* in: *The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion*, (Ed) by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. and Petrakos, G. , Routledge: Taylor and Francis, 2008
154. TERLOUW, Kees *„Rescaling Regional Identities: Communicating Thick and Thin Regional Identities”*, Urban and Regional research centre Utrecht Faculty of Geosciences, Utrecht University, 2009
155. TOLOSA, H.,
REINER, T. A. *„The economic planning of a system of planned poles”*, *Economic Geography*, 46, 1970
156. TOTEV, S. *„Economic integration and structural change, the case of Bulgarian regions”*, in: *The Impact of European Integration on Regional Structural Change and Cohesion*, (Ed) by Krieger-Boden. C. , Morgenroth, E. and Petrakos, G. , Routledge: Taylor and Francis, 2008
157. TRIGILIA, C. *„Sviluppo senza Autonomia: Effetti Perversi delle Politiche nel Mezzogiorno”*, Bologna: Il Mulino, 1992
158. VACAREL, Iulian
(Coord.) *“Cunoaște Romania – Membră a Uniunii Europene”*, Ed. Economică, București, 2007
159. VANHOUDT, P., *„How productive are capital investments in Europe?”*, *European Investment Bank papers* (EIB), Papers 5, www.eib.org/efs/papers.htm

- MATHÁ, T. &
SMID, B.
160. VANHOVE, N. „Regional Policy: A European Approach”, Ashbury, 1987
161. VARGA, Attila;
JAROSI, Peter;
SEBESTYEN, Tamas
162. VICKERMAN, Roger;
SPICKERMANN Klaus;
WEGENER Michael „Accessibility and Economic Development in Europe”, Regional Studies 33:1, 1999, 1-15
163. VIESTI, G. „Come nascono i distretti industriali”, Rome: Laterza, 2000
164. VINCZE Maria “Dezvoltarea regională și rurală. Idei și practici”, Presa Universitară Clujeană, 2000
165. VINCZE Maria;
SAMOCHIȘ, B.;
STEGĂROIU, D. “Contribuții teoretice asupra estimării indicilor de determinație și posibilități de aplicare în cercetările economice”, Bucuresti, Revista Statistică, nr.4, 1975.
166. VINCZE Maria;
SAMOCHIȘ, B.;
STEGĂROIU, D. “Procedeu pentru măsurarea influenței factorilor în relații de tip funcțional”, București, Revista Statistică, nr.1, 1971.
167. WATERHOUT, B.;
ZONNEVELD, W.;
MEIJERS, E. “Polycentric development policies in Europe: Overview and Debate”, Built Environment, 31, pp.97-102, 163-173, 2005.
168. WILLIAMSON J. „Regional inequality and the process of national development: a description of the patterns”, Economic Development and Cultural Change, vol. 13, 1965.
169. Banca Mondială “Raport asupra dezvoltării mondiale pe anul 2009”, Banca Mondială, Washigton, 2009.
170. Banca Mondială „World Development Report: Reshaping Economic Geography”, World Bank, WashigtonD.C., 2009
171. Centre for Regional
Studies Hungary “Role of Regions in the Enlarging European Union”, în Discussion Papers, Edited bz GAL Zoltan, Budapesta, 2001
172. Centre for Regional
Studies Hungary “Regional Changes of the Transition in Bulgaria and Hungary”, în Discussion Papers, Edited bz GAL Zoltan, Budapesta, 2002
173. Comisia Europeană „Cel de al cincilea raport privind coeziunea economică, socială și teritorială: viitorul politicii de coeziune” Bruxelles,
COM(2010) 642/3, 2010
174. Comisia Europeană „Implementation of the Lisbon Strategy Structural Reforms in the context of the European Economic Recovery Plan – a more detailed overview of progress across the EU in the specific macro- and micro-economic as well as the employment areas”, Companion Document, Volume II, COM(2009) 34/2, Bruxelles, ianuarie 2009
175. Comisia Europeană „Regions 2020 - Globalisation Challenges for European Regions”, Background Document to Commission Staff Working Document Sec(2008)2868 Final - Regions 2020 An Assessment of Future Challenges for EU Regions, Directorate General for Regional Policy, Brussels, Jan., 2009
176. Comisia Europeană „Cartea verde privind coeziunea teritorială, Transformarea diversității teritoriale într-un avantaj”, Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, COM(2008) 616 final, Brussels , 6.10.2008
177. Comisia Europeană “Regions 2020. An Assessment of Future Challenges for EU Regions”, Commission Staff Working Document, Commission of The European Communities, SEC(2008), Brussels, 2008
178. Comisia Europeană „Communication from the Commission to the European Parliament and the Council : Fifth progress report on economic and social cohesion Growing regions, growing Europe”, COM (2008) 371, 18 june, Brussels, 2008.
179. Comisia Europeană “Regions 2020. An Assessment of Future Challenges for EU Regions”, Commission Staff Working Document, Commission of The European Communities, SEC(2008), Brussels, 2008
180. Comisia Europeană An Assessment of Future Challenges for EU Regions. Regions 2020, Brussels, 2008
181. Comisia Europeană “Al patrulea Raport privind coeziunea economică și socială” (Growing Regions, Growing Europe), mai, Brussels, 2007
182. Comisia Europeană „ESPON 2013 Programme „European observation network on territorial development and cohesion”, Decizia Comisiei Europene C(2007) 5313, 7 Noiembrie 2007
183. Comisia Europeană Council Decision of 6 Oct.2006 on Community strategic guidelines on cohesion (2006/702/EC), Official Journal of the EU, Brussels, 21/10/2006
184. Comisia Europeană „ESPON 1.1.3., Enlargement of the European Union and the wider European Perspective as regards its Polycentric Spatial Structure Final Report”, Brussels, 2005 (revizuit August 2006),

- www.espon.lu
185. Comisia Europeană „*ESPOON Project 1.1.1. The role, specific situation and potentials for urban areas as nodes of polycentric development*”, Bruxelles, July 2004
 186. Comisia Europeană “*Critical Dictionary of Polycentricity*”, Brussels, July 2004.
 187. Comisia Europeană “*Second Cohesion Report*” CEC, Brussels 2001.
 188. Comisia Europeană “*European Spatial Development Perspective – ESDP*”, Brussels, 1999
 189. Comisia Europeană „*Al șaselea raport Periodic asupra Regiunilor*”, Brussels, 1999
 190. Comisia Europeană „*Carta Verde. Politica de dezvoltare regională în România*”, Guvernul României și Comisia Europeană, București, 1997
 191. Comisia Europeană „*Agenda teritorială a Uniunii Europene*”, http://www.mie.ro/_documente/dezvoltare_teritoriala/amenajarea_teritoriului/Agenda_teritorial_a.pdf
 192. Committee for Spatial Development, CSD „*Principles for a European Spatial Development Policy*”, Leipzig, 4 October 1994’, CSD.
 193. Ecotec Research & Consulting „*A Practical Guide to Cluster Development, A Report to the Department of Trade and Industry and the English RDAs*”, Ecotec Research & Consulting , 2004
 194. Eurostat “*A revised urban-rural typology*” în Eurostat Regional Yearbook 2010, Luxemburg, 2010
 195. INCD pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului - URBANPROIECT „*Detalierea obiectivelor Conceptului Strategic de Dezvoltare Teritorială a României 2007-2030 în scheme teritoriale directe și pachete de proiecte de relevanță teritorială regională, inter-regională și națională, în vederea accesării fondurilor europene și a altor fonduri prin propuneri de finanțare integrate*”, Contract nr. 354/2008, MDRL, Noiembrie, INCD pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului - URBANPROIECT, București, 2008
 196. Institutul European din România “*Politica de dezvoltare regională*”, Seria Micromonografii - Politici Europene, Ed. Institutul European din România, București, 2004
 197. Ministerul Dezvoltării Regionale și Locuinței “*Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială a României 2007-2030- CSDTR*”, MDRL/MDRT, București, 2009
 198. Organizația Economică pentru Comerț și Dezvoltare - OECD “*Competitive Cities in the Global Economy* “ (Competitivitatea orașelor mari în economia globală), OCDE, Paris, 2007.
 199. Universitatea de Arhitectură Ion Mincu, București “*Conceptul Național de Dezvoltare Spațială*”, UAUIM - Centrul de Cercetare, Expertiză și Consultanța, București, 2006
 200. * * * „*Legea 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național*”, Publicat în Monitorul Oficial nr.408 din 24 iulie 2001, București, 2001.
 201. * * * <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/barca_en.htm>
 202. * * * <<http://dumitru.sandru.googlepages.com/bazededate>>
 203. * * * <www.espon.lu>
 204. * * * <www.citypopulation.de>
 205. * * * <http://ec.europa.eu/regional_policy>